

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

Vides apziņa

R.Jūrmalietis,
LU EVF Vides pārvaldības katedra

Att.:

<http://bishopalan.blogspot.com>

<http://gothamist.com/>

<http://www.sealy.com.au/environmental-consciousness.html>

**Ilgspējīga
attīstība**

Psihol.:

- instruments ekol. & ekon. līdzsvarošanai
- dzīves kvalitātes dimensija *per se*

**= Kult.dimensija
(specializ. nozīmē)**

**Nature
without
humans ?**

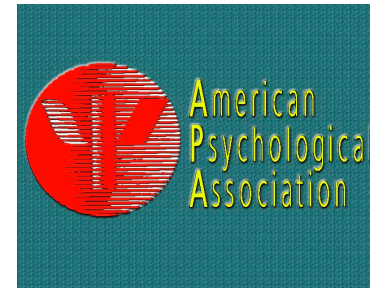

R.Jūrmalietis, 2011

- “Vairums psihologu joprojām domā, ka vides problēmas ir videszinātnieku rūpju objekts – bet vides problēmas primāri rada tieši cilvēku uzvedība, jūtas, attieksmes. Mēs nevaram atrisināt šīs problēmas bez psihologu palīdzības un mums patiešām ir vajadzīgi psihologi, kuri ar tām strādātu” - *Deborah Winter*

The greening of APA, April 2001, Vol 32, No. 4

<http://www.apa.org/monitor/apr01/greenapa.aspx>

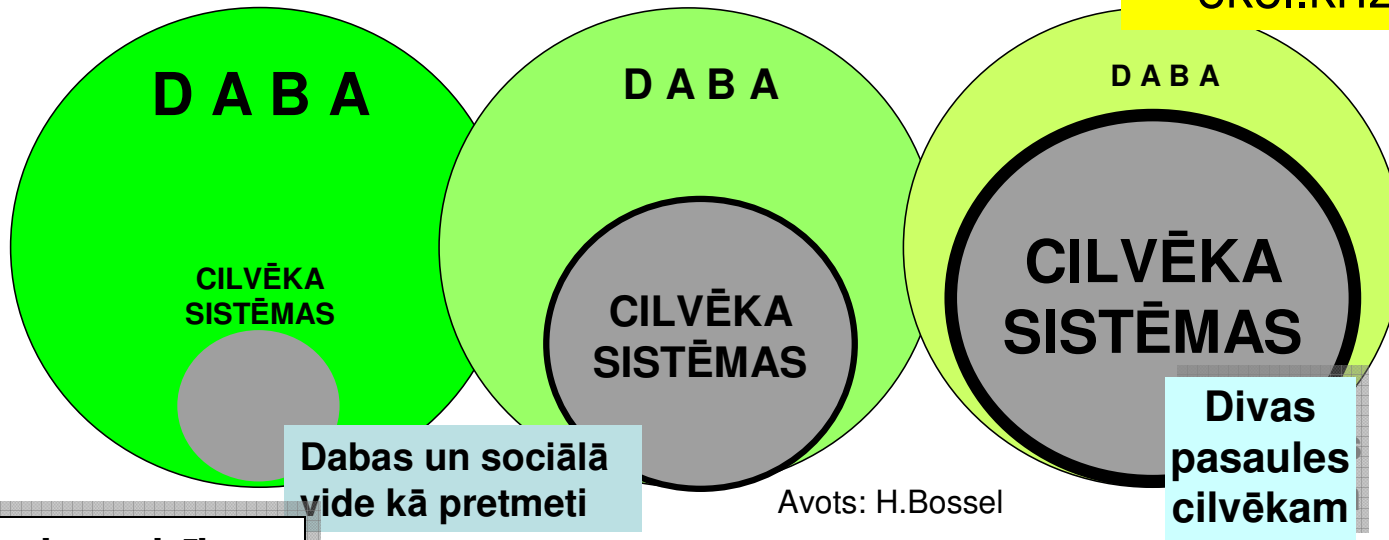
- “Toro sauca mūs par aizmigušiem gājējiem (*sleepwalkers*)...
...“Nekad neesmu sastapis cilvēku, kurš būtu pilnīgi pamodies,”
Toro teica pirms gandrīz 150 gadiem un šis komentārs jo īpaši piemērojams mūsdienu cilvēkiem... cik gan daudz tālāk mēs šodien esam aizklīduši no dabas sevī” *Paul Rezendes (1999)*

http://www.teachgreenpsych.com/tg_ecopsychology.html#aware

**Environmental
awareness**

Cilvēka vides dimensijas un to attiecību dinamika

Globālā krīze =
ekol.krīze ?

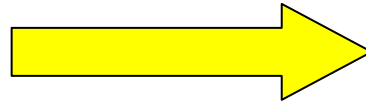
Biokopu aizsardzība:
ekoloģiskās zināšanas
un sociālais konteksts

Piemēram,

- patērētāj-sabiedrības vērtības kā vides problēmu avots
- kari: ekosistēmu degradācija, iztērētie finansu resursi
- sociālā nabadzība: bioloģisko vajadzību saasināta konfrontācija ar dabas aizsardz. interesēm

Biodaudzveidības
aizsardzība:
ekoloģiskās zināšanas
un sociālais konteksts

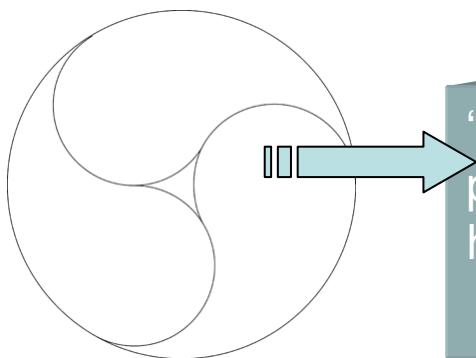

V I D E

Cilvēka vide ir laiktelpas visu to ārējo apstākļu (abiotisko, biotisko un antropogēno/sociālo) kopums, kas atrodas fiziskā & psihiskā mijiedarbībā ar cilvēku, ietekmējot tā dzīvības un psihiskos procesus, un attiecīgi nosakot cilvēka izdzīvošanu un veselību (komfortu / dzīves kvalitāti) (*R.Jūrmalietis, 2005*).

“Šaurās” definīcijas piemērs:

“Environment consists of all, or any, of the following media, namely, the air, water and land” (UK Environmental Protection Act 1990)

“Vides izglītība (vēsturiski) balstās uz kļūdainu pieņēmumu, ka cilvēki ir loģiskas būtnes, kuras harmonizēs savu uzvedību jaunas informācijas iespaidā”

(Bell et al, 2001)

<http://www.apollo.lv/portal/news/articles/182029>

Latvijā pedofilus ārstēs ar psiholoģiskām metodēm

«Apollo», 12. oktobris (2009)

... izvarotājus un citus dzimumnoziedzniekus uz pareizā dzīves ceļa centīsies vest [sarunu ceļā](#)...

<http://www.apollo.lv/portal/news/articles/211890>

Pujats: ja skolās ieviesīs Bībeles mācību, negodīgie politiķi izzudīs

«Apollo», 19. augusts (2010)

Bet... filosofiskā psihoterapija, “koana” efekts, verbālās terap. izraisīta katarse (Anna O.) ...

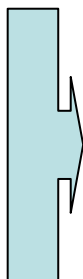
Att.: <http://www.clipartoday.com/>

<http://www.delfi.lv/news/national/politics/ka-celt-morali-ar-zinasanam-ticibu-vai-sankcijam.d?id=33637507>

Kā 'celt morāli' – ar zināšanām, ticību vai sankcijām?

- **Lāsma Rozenfelde, Kas notiek Latvijā?**
19. augusts 2010 17:00

- **ETOSS**
- **LOGOSS**
- **PATOSS**

<http://www.tv3.lv/content/view/10022/282/>

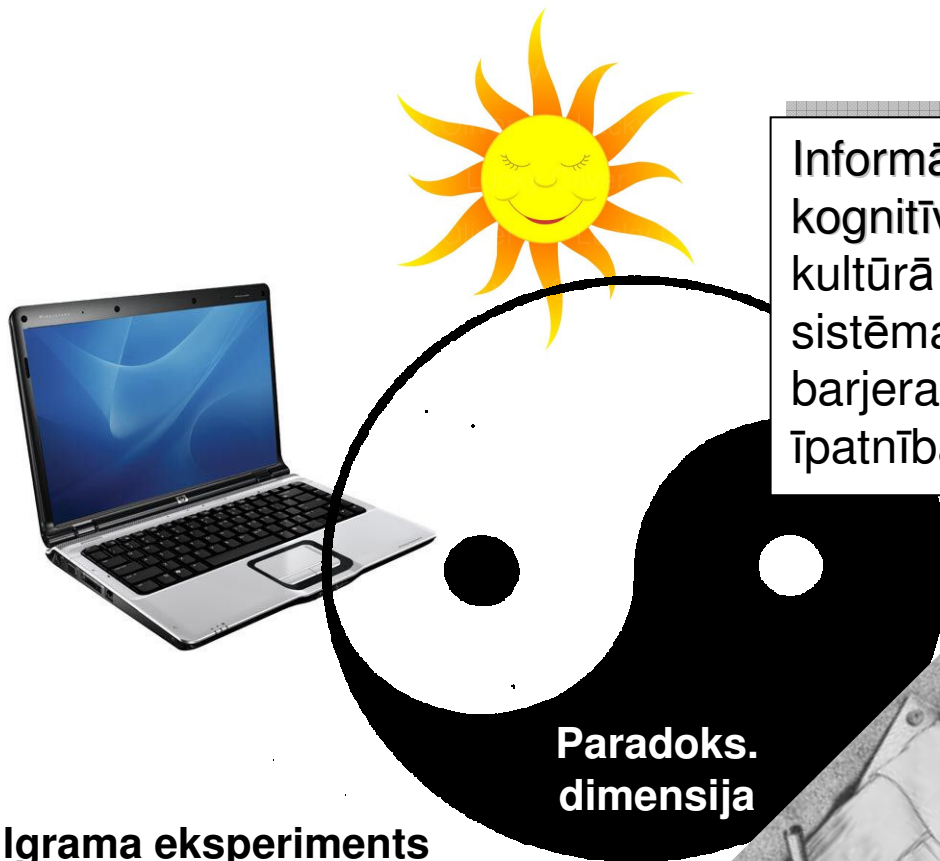
JĀNIS PUJATS, baznīcas kardināls:
Viens svētais ir tā teicis – ja velns ar manu tēvu strīdētos un es manītu, ka velnam ir taisnība, es bez šaubām nostātos velna pusē.

Att.: <http://www.mademan.com/>

Produkta reklāmā:

- leģenda / „rozīnīte”
- zinātnes autoritāte
- dabiskie produkti

Informācijas saturs un fiziskā & kognitīvā pieejamība, ko nosaka kultūrā dominējošā kognitīvā sistēma (tsk. aksioloģiskās uztveres barjeras u.c.), kultūras struktūru īpatnības, ICT attīstība u.c.

**Paradoks.
dimensija**

- Milgrama eksperiments (padevība autoritātei), 1963
- Stenfordas universitātes cietuma eksperiments (Zimbardo, 1971)
- Konformisma eksperimenti: sal. hopi “zils-zaļš”
- Kvantu psihe: “Dr.Džekils & Mr.Haids” u.c.

Att.: M.Escher

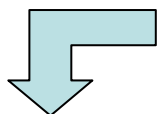

R.Jūrmalietis, 2011

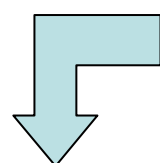
Att.:

<http://eoienglishcorner.wikispaces.com/>

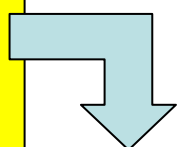
- “Vides krīze ir ārējā izpausme krīzei mūsu prātā un garā. Tā ir vislielākā kļūda - uzskatīt, ka vides krīze ir saistīta tikai ar apdraudētu savvaļas dabu, cilvēka radīto kroplību, vides piesārņojumu. Tas viss, protams, ir daļa no šīs krīzes, taču - kas ir daudz svarīgāk - vides krīze ir saistīta ar to kāda tipa būtnes mēs esam un par kādām mums jāklūst, lai mēs varētu izdzīvot”

SD humanit. dimensijas akcentēšana (S.Grofs: krīze & holotr.apziņa, N.Bora debate)

Paradigmatisko nostādņu **pragmatiskā** loma (sk. J.Docenko, etc. – integratīvā pieeja → pasaules uzskats)

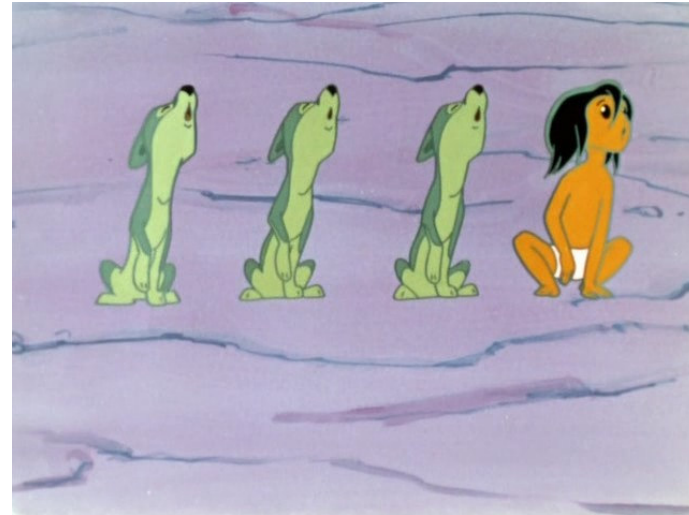
Apziņa

Vides apziņa

Lynton K.Caldwell

Kultūr-vides konteksts –
cilvēka apziņas *per se*
attīstības nosacījums

Att.: <http://1love.at.ua/index/maugli/0-238>

Vides apziņa

RADIKĀLĀ EKOFILOSOFIJA:

Ekoloģiskās krīzes saknes meklējamas ne tik daudz cilvēku faktiskajā, ikdienā vērojamajā uzvedībā (sekas!), cik fona apstākļos – pasaules uzskatos, sociālajās struktūrās; tieši šajā psiho-sociālajā sfērā ir nepieciešama revolūcija.

**Biofiziskā vide
(ekosistēma) :**
v.apziņa kā soc.apziņas
integrat. sektors

Apzināšanās
aspekts

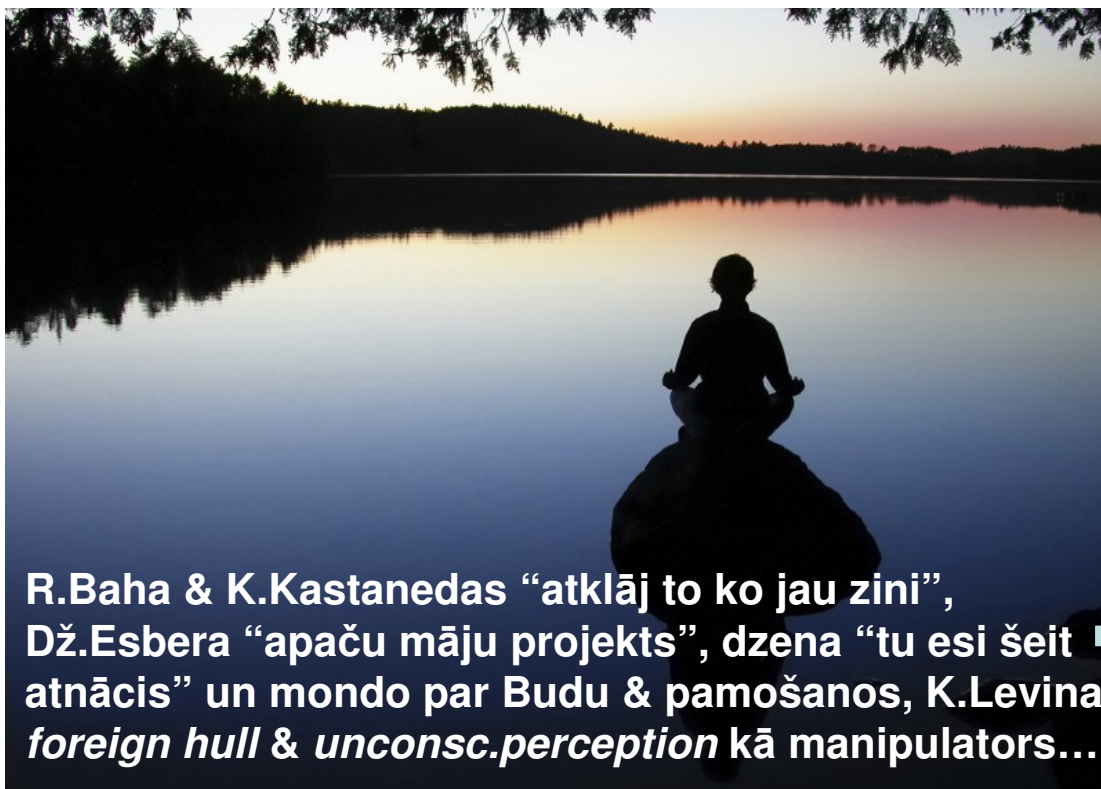
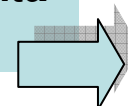

Vides apziņa kā:

□ **“informētība** par vides
jautājumiem” (EIONET)

European Environment Information and Observation Network

V.apziņas
sašaurināta
izpratne

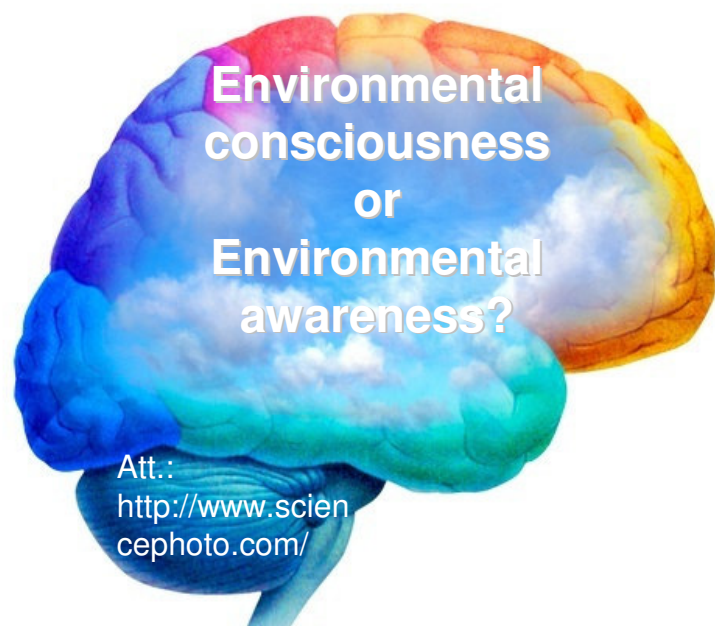

R.Baha & K.Kastanedas “atklāj to ko jau zini”,
Dž.Esbera “apaču māju projekts”, dzena “tu esi šeit
atnācis” un mondo par Budu & pamošanos, K.Levina
foreign hull & unconsc.perception kā manipulators...

“Fakti eksistē neatkarīgi no tā vai
tie tiek vai netiek atzīti –
sociālie konstruktīvistu, liekas,
to piemirsuši – bet lai fakti
kļūtu par vides problēmu,
sabiedrībai tos jāatzīst”

“Zināt par problēmu nav tas pats
kas to pārdzīvot”
(J.J.Boersema, 2009)

Bezapziņa

Teorētiskās pieejas psiholoģijā, tsk. apziņas izpratnē:

- biheiviorisma
- psihodinamiskā
- humānistiskā
- kognitīvā
- fizioloģiskā
- soc.konstruktīvisma

Consciousness

awareness: informācija / darbības, kuras cilvēks apzinās (Zimbardo & Gerrig, 1999)... šķietamā apzināš. & Z.Freida pašais.mehānismi

□ K.Levina lauka
E kā F kontrasts

→ viens no vienkāršākajiem un vienlaikus sarežģītākajiem psihol. jēdzieniem → defin.probl.

“Apziņas esamība ir pašsaprotama un personīgi pieredzēta aksiomātiska patiesība, kurai nav vajadzīgi nekādi pierādījumi”
(Yathindradasa, 1999)

Esber, G. S., Jr. (1987). Designing Apache houses with Apaches. In R. M. Wulff & S. J. Fiske (Eds.), *Anthropological praxis: Translating knowledge into action* (pp.187–196). Boulder, CO: Westview Press.

PSIHE:

Conscious

Preconscious

Unconscious

- apziņa
- priekšapziņa
- bezapziņa

Att.:
<http://aritikka.files.wordpress.com/>

Vides BEZ-apziņa ?

- Transpersonālā B.
(*S.Grofs, K.Jungs*)
 - Perinatālā B.
(*S.Grofs*)
 - Individuālā B.
(*Z.Freids*)
- Arhetipi, “karma”...
 - Dzimšanas trauma
 - Biogrāfiskās traumas

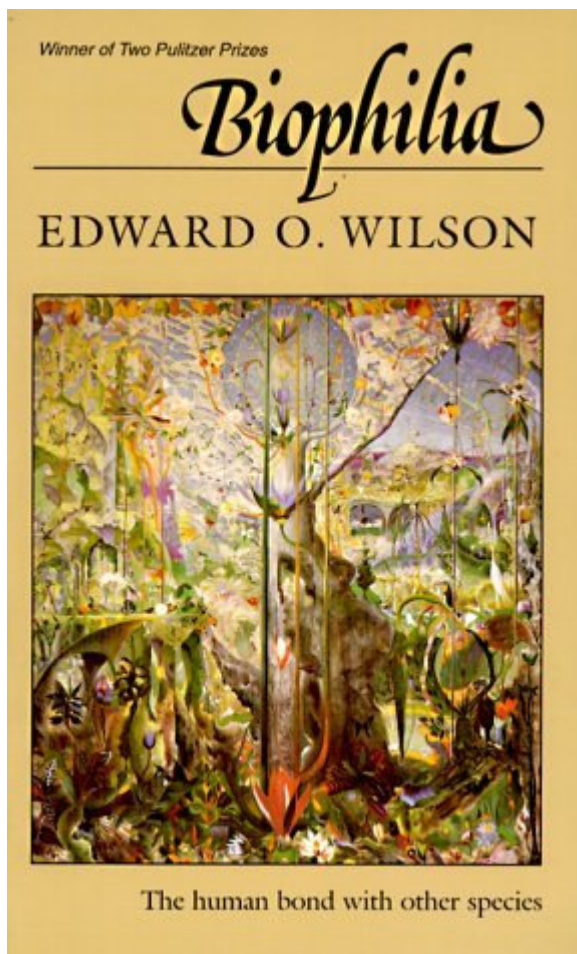
Bezapziņas ietekme?

Att.: <http://www.facebook.com/>

Biofīlija: fanātisks herpetologs ↔ **Biofobija:** vairums ♀-u?

R.Jūrmalietis, 2011

Biofīlija: daba kā dzīves kvalitātes psihol.nosacījums

“Puķīšu un putniņu apjūsmošana” kā vides apziņas koncepcijas paradigmatisks pamats ??

- *E.O. Wilsons (1984)* : **Biofīlija** kā cilvēka iedzimta tendence psiholoģiski fokusēties uz dabu, dabiskiem procesiem (**evol.psihol. paradigmas** izpausme)
Termina autors: E.Fromms, 1973

Piemēri:

- ❑ Individīda herpeto- & arahnofobijas strauja attīst. sal. ar mūsdienu daudz bīstamāku fenomenu (ieroči, automašīnas) atspoguļojumu. **Kritika:** vizuāli pievilcīgie plēsīgie zīdītāji, auto kā tikai netiešs drauds (atšķirībā no dzīvniekiem), bailes no tauriņu kāpuriem utml.
- ❑ plata vainaga koki, kuros viegli uzrāpties šķiet pievilcīgāki nekā koki bez šī īpašībām. Dž.Appleton`a vides estētika
- ❑ mājokļi ar pieejamiem plašiem dabas skatiem tiek augstu vērtēti (elitārisms)
- ❑ “Iši bija pārliecināts, ka zina mūsu neapmierinātības cēloni: tas sakņojas dzīvē iekštelu vidē. “Tas nav cilvēka dabā atrasties pārāk ilgi iekštelās” (Theodora Kroeber pēc J.Neil)... dzīvnieku terapija u.c.

Urbi et orbi
R.Jūrmālietis, 2011

Medicus curat, natura sanat. Ārsti ārstē, daba izdziedē (*Hipokrāts*).¹⁵

Čūska kā multivokāls simbols

<http://www.lv90.lv/?&top=-6&id=1695&obj=929>

Un, ja nu reiz cilvēks jūt prieku un nākotnes perspektīvu, tad ir vērts dzīvot, "iestādīt koku, **nosist čūsku** un izaudzināt dēlu" kā sevis tā arī Latvijas labad.

**Piecdesmitnieku [*Pentecosta*]
sekta (dažas tās baznīcas ASV)**

Ļauno pieradināt
nevis nogalināt

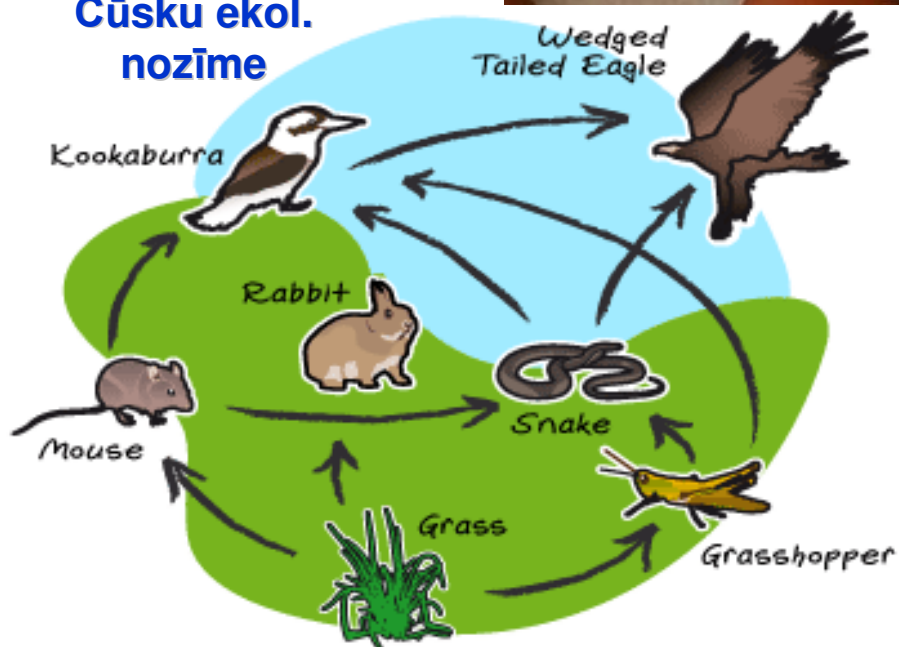
Att.: <http://www.immortalis-animus.com/>
<http://myrt.ru/news/inter/615-snachala-byli-zmei.html>
<http://thefirstmorning.wordpress.com/>

Čūska kā multivokāls simbols

Čūsku masāža Izraēlā

Čūsku ekol. nozīme

Att.: <http://www.myinterestingfiles.com/>
<http://susty.com/>

Dziedniecība – ķelti, Mozus, antīkā Grieķija / Roma... kadūcejs

Zalktis – zintniecība, auglība lauku sētā... Wicca

R. Jūrmalietis, 2011

UZVEDĪBA

➤ **Evoluc.psiholoģija:** ←
 biofīlija un biofobija (arahnofobija...)
 Appletona estēt.; biol.imperiālisms...

➤ **Soc.konstruktīvisms:** ←
 piem., simb.multivokālītāte,
argumentum ad numerum...

➤ **Paš / -Manipulācija**
 Z.Freida pašais. mehānismi
 kā kognit.disonanses risinājums:
 M.Midas pastāsts,
 A.Bīrss & H.Bidstrups...

Psihol.barjera
 pret apzināšanos

Freudmanis, 2011

Att.: <http://www.ursulinesisterslouisville.org/>
<http://the2008olympics.blogspot.com/>
<http://www.wowamulets.com/>

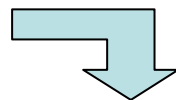
} **Psihes paradoksu
 izskaidrojums ?**

Vides apziņa :

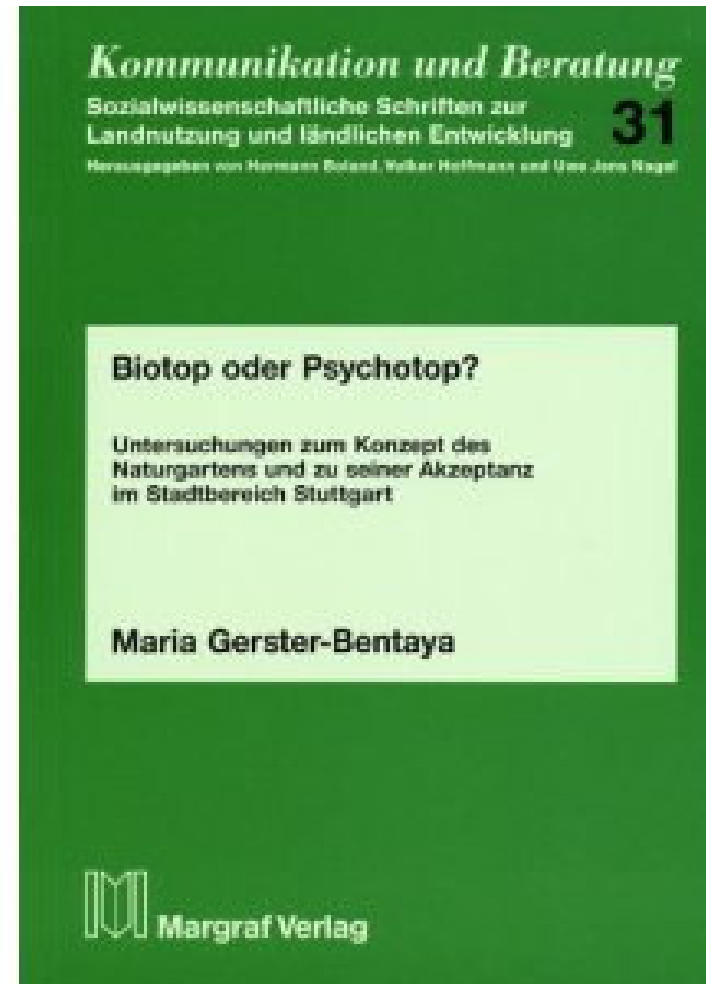
- ❑ vides zināšanu (**plašā nozīmē: Iņ+Jan**) struktūras (ticība, vērtības, koncepcijas), kas veicina / motivē pozitīvu cilvēka uzvedību attiecībā pret vidi (*Nickum, 1999; Zelezny & Schultz, 2000*)
- ❑ interese un zināšanas par (dabas) vidi, attieksmju esamība pret dabas un sabiedrības mijattiecībām (*Telešiene, 2004*)
- ❑ kultūr-**psihotopa** ekoloģiskā dimensija (*Jūrmalietis, 2011*)

Ekoloģiskā apziņa

↘ atspoguļojums ekoloģijas
3-daivu koncepcijā

R.Jūrmalietis, 2011

Ekoloģija kā

- **vides bioloģija** (*Ramon Margalef*) : organisma (t.sk. cilvēka) un vides mijattiecību bioloģiskie aspekti
- vides zinātnes sinonīms
- filozofija

“Ekoloģija ir zinātne par mijattiecībām, kuras nosaka organismu izplatību un daudzumu” (*Charles Krebs, 1972*)

- ↳ bioloģiskā mērķorientācija
- ↳ sistēmisms (mijattiecības; kopa vs atsev.organismi...sal.soc.zinātnes)

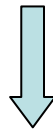
Ekoloģija kā bioloģijas zinātnes apakšnozare:

http://www.lzp.gov.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=144&Itemid=51

L. Slobodkins:
“Ekoloģija bez sugas ir kaut kas ļoti pretīgs”

Ekoloģija kā

- vides bioloģija
- **vides zinātnes** sinonīms
(*Eugene Odum*)
- **filosofija**, pasaules uzskats /
izjūta, domāšanas veids (*Arne Naess*).

PIEMĒRS: Vides ētikas
nostādņu tipoloģija, pēc
Benson & Roe, 2007, modif.

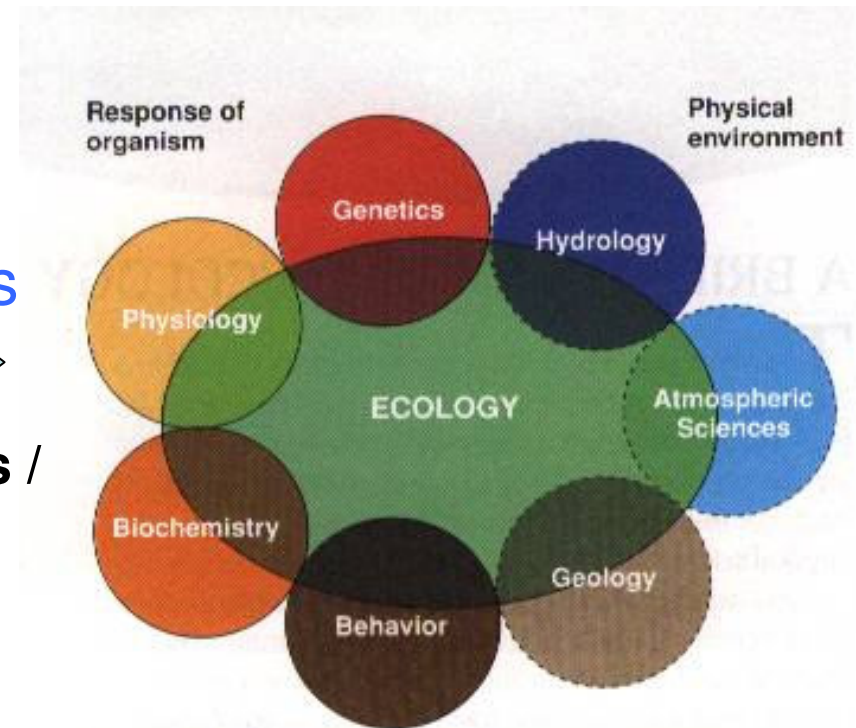

FIGURE 1.2 Ecology is an interdisciplinary science. It overlaps with many elements of physical and biological sciences.

Att.:

<http://www.ku.edu.np/aec/sharmaPDF/MA/21%20Ecosystems%20what%20they%20are.pdf>

Antropocentriskais		Ne-antropocentriskais	
Ego-centriskais	Homo-centriskais	Bio-centriskais	Eko-centriskais

Ekoloģija kā

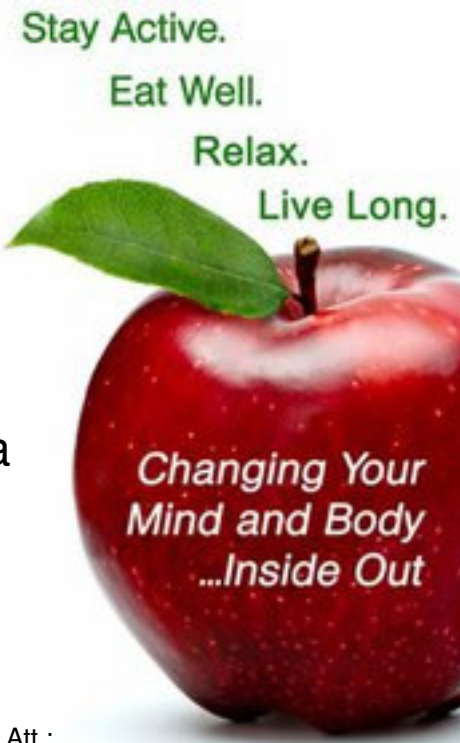
- **filosofija**, pasaules uzskats / izjūta, domāšanas veids (*Arne Naess*).

Ekoloģiskā / vides apziņa

↪ ekotehnoloģiskā
paradigma

Veselības apziņa

- **biomed.:** sintēt. zāles, mazkaloriska diēta, etc.
- **holist.:** dimensiju psihol.integrācija (tsk. vides konteksts) → attiecīgi, veselības apziņa “automātiski” rada ekotehnol. / ekol. apziņu (simboliski: ekotehnol.kā sistēmas estēt.izjūta)

Att.:

<http://www.facebook.com/pages/Health-Consciousness/180958178598051>

Fiziskā

e.g. diabēts,
astma, sarkoma

Psihiskā

= **mentālās**, e.g.:
anorexia nervoza,
bezmiegs, autisms
= **garīgās** (ētika,
aksioloģija), e.g.
egocentrisms,
materiālisma ū,
paradigm.elast. un
dzīves ilgums...

**S.Veila par
psihol.komfortu,
reliģ.darbinieka
psihoterap.loma,
paliatīvā aprūpe...**

**“Veselība ir pilnīgas
fiziskās, sociālās un
mentālās labklājības
stāvoklis un nevis
vienīgi (fiziskās)
slimības vai vārguma
trūkums” PVO, 1947 !!**

**HOLISTISKĀ
VESELĪBA: veselības
apziņas saturiskā
mērķorientācija**

Veselības apziņa:

- vesel. uzved. izvēles
- pārdzīvojuma pieredze → R.Lazarus

**Veselība → Umwelt
(vides apziņas) un
Mittwelt harmoniz.**

Sociālā

soc.integrācija:

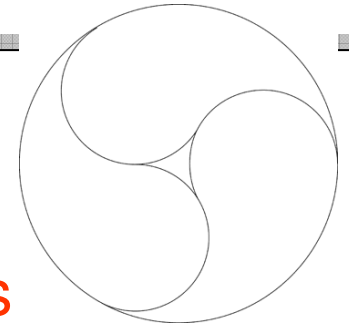
e.g. problēmas
nerakst.soc.lik.
pieņemš., nodarbin.,
piederības izjūtā

Kultūra

R.Jūrmalletis, 2011

Ekoloģiskā inženierija (ekotehnoloģija)

ir lietišķa interdisciplināra zinātne ekosistēmu manipulēšanai, rekonstruēšanai, veidošanai **dabas aizsardzības, saimnieciskās un sociāli psiholoģiskās** vajadzības atspoguļojošas simbiotiskas sistēmas attīstībai (Jūrmalietis, 2010)

Termins:

Hovards
T.Odums,
1962

notekūdeņu attīrīšana, atkritumu apsaimn., pārtikas ražošana, lauksaimniecības kaitēkļu apkarošana, sugu aizsardzība, enerģijas ražošana & taupīšana, ekobūvniecība, estētiska vide tūrismam, dziedniecībai, identitātes vajadzībai...

Ekotehnoloģija:
kognitīvie līmeņi

Sinektiskā domāšana
(*B.Fuller*)

**H
O
L
L
I
S
M
S**

- Dzīvās mašīnas
- Biotisko attiecību psiholoģiskā dimensija
- Vērotāja mentālā integrācija

Veselības apziņa

“Jo dziļāk mēs ieskatāmies dabā, jo skaidrāk mēs saprotam, ka tā ir dzīvības piesātināta, un izjūtam, ka visa dzīvība ir noslēpums, un mēs esam ar to vienoti.”

Alberts Šveicers

M.Tvens: “Asprātība – tas ir, ja kāds negaidot savieno tādas domas, kas līdz šim, kā likās, neatrodas nekādās attiecībās” 11

24

Ekotehnoloģijas filosofiskais pamatprincips:

“Maksimāli iespējamais ieguvums vienlaikus dabai un cilvēkam ar minimāliem enerģētiskajiem / ekonomiskajiem ieguldījumiem” (Mitsch & Jorgensen, 1989)

attiecīgi, virzība uz **dabas** videi draudzīgu un vienlaikus **ekonomiski efektīvu** (racionālu) ekosistēmu apsaimniekošanu

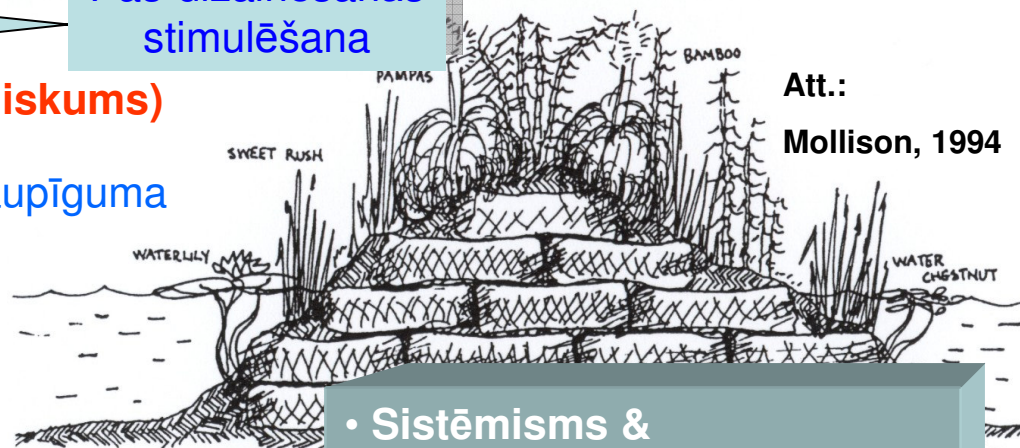
Taupīgums

- ❑ maza ieguld.sist. (“pieskaries pasaulei uzmanīgi”) →
- ❑ bez-atkritumu tehnoloģijas (**tsk. cikliskums**)
- ❑ kreativitāte: vienkārši risinājumi taupīguma nosacījumos, t.sk. arī ↗
 - ❑ multifunkcionalitāte
- ❑ virzienmaiņa (*problem reversal*)
- ❑ atslēgas / būtiskā suga (terminālie plēsoņas, ekosistēmu inženieri)

Metodoloģiskie principi: (pēc Jūmalietis, 2010)

Paš-dizainēšanās
stimulēšana

“Let us permit nature to have her way: she understands her business better than we do”
Montaigne (cit. pēc Chiras, 2010)

Att.:
Mollison, 1994

• Sistēmisms & biodaudzveidība: sistēmiskā pieeja kā ekotehnol. iezīme

R.Jūrmalietis, 2011

Vienkāršība

- ❑ “Vairums zinātnes fundamentālo ideju savā būtībā ir **vienkāršas** un, kā likums, var tikt izteiktas valodā, kas pieejama katram” *A.Einšteins*
- ❑ “Vienkārša patiesība allaž ir nebaudāma” *M.Tvens* → **Kolumba ola**: “jūtos piekrāpts”

Att.: <http://www.zenability.com/>

❖ **A.Šveicers, S. La Berže, J.Docenko-P.Koelju, S.Grofs, M.Kalašņikovs; simboliski: F.Galtons (daktiloskopija) vs A.Bertiljons (antropometrija)**

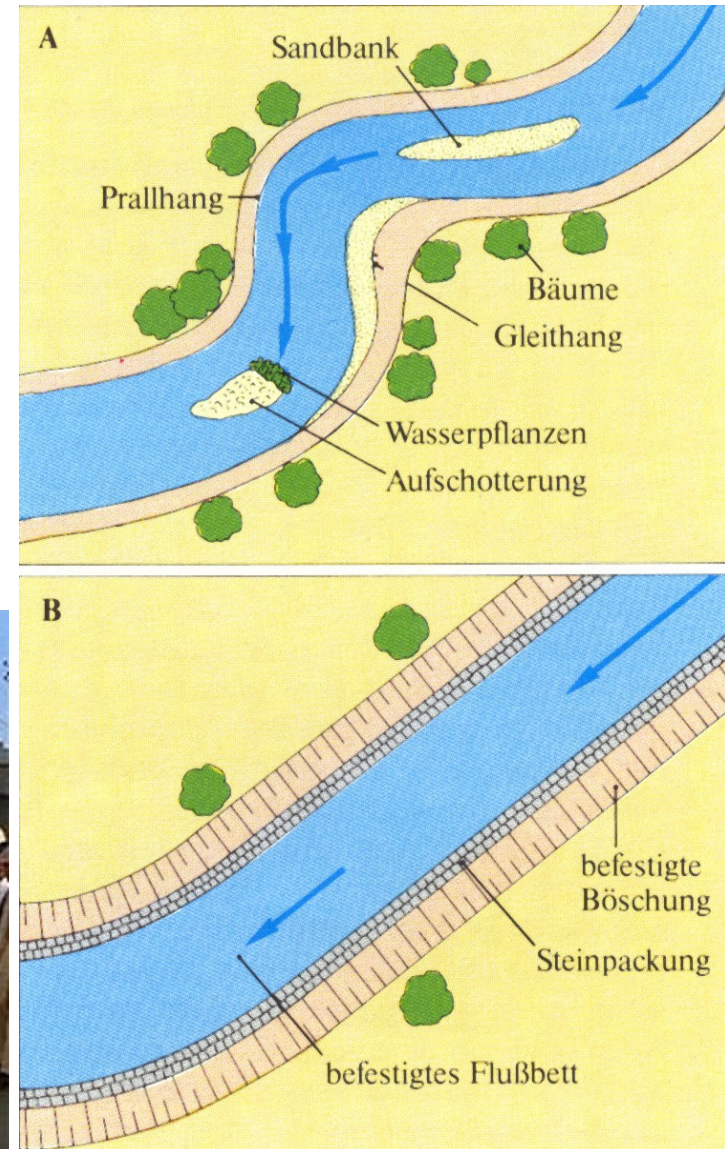
- Buda par sapņiem
- Psihoneiroimunoloģija un biomedicīna
- Dzīvnieku terapija: dakterzivs *Garra rufa* (Heckel, 1843)
- Sarežģītas seismiskās stacijas un indikatordzīvnieki

“A good teacher is a master of simplification and an enemy of simplism” *Louis A. Berman*

F.Krika redukcionisms, laboratorijas psihol.pētījumu ekstrapolācija cilvēkvidē, psihofarmakoloģija, bakter.iedegas agresīvā apkarošana, putnu gripa un putnu fermu iznīcināšana, lineāras metodes ekonomikā, etc. **Bet...**

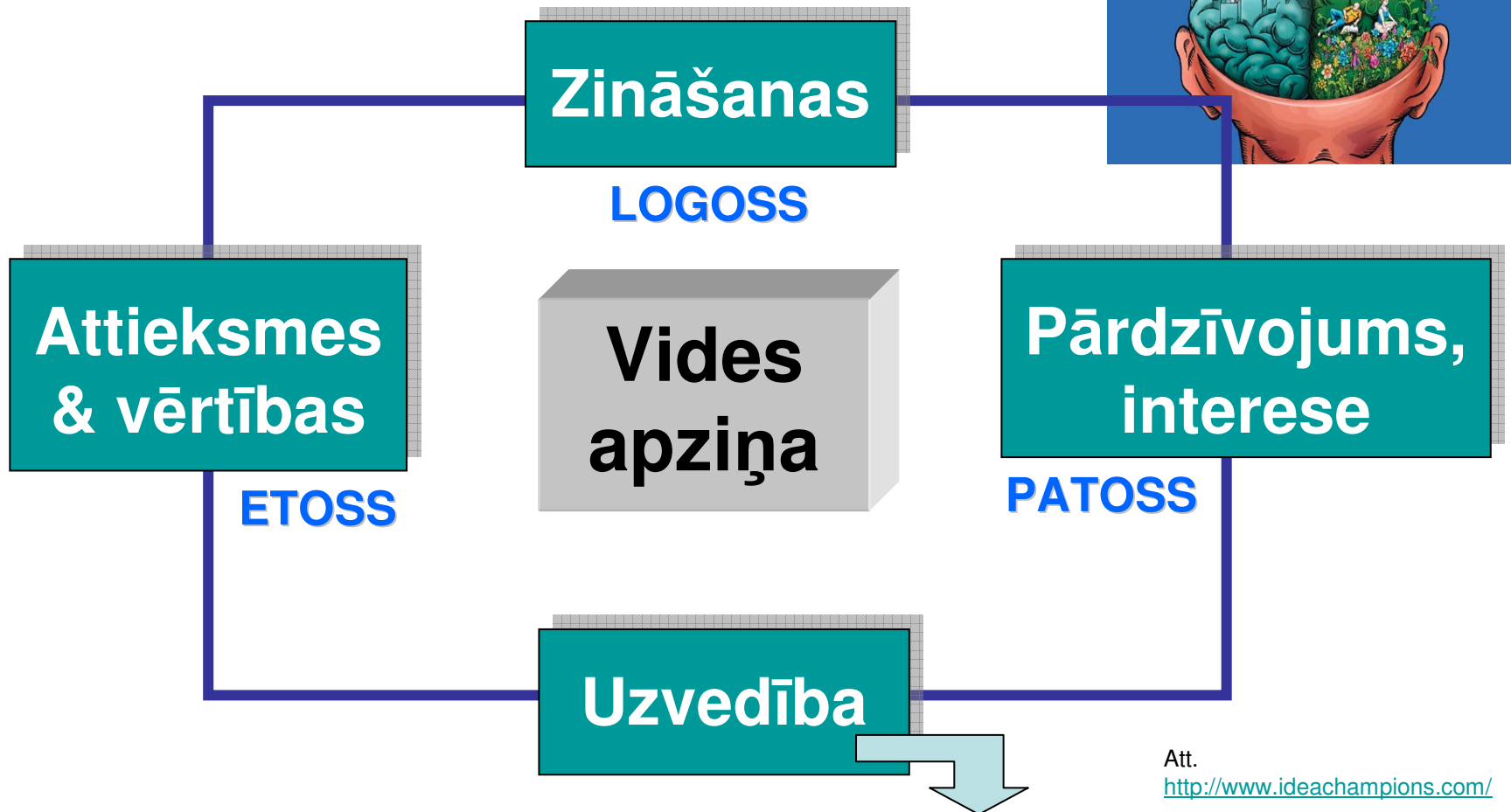
Att.: <http://boards.elsaelsa.com/topic/why-i-have-a-gun>

Att.: Hafner & Philipp, 1986

Vides apziņas dimensijas

Prof. Dietmar Bolscho,
Univ. of Hannover

R.Jūrmalietis, 2011

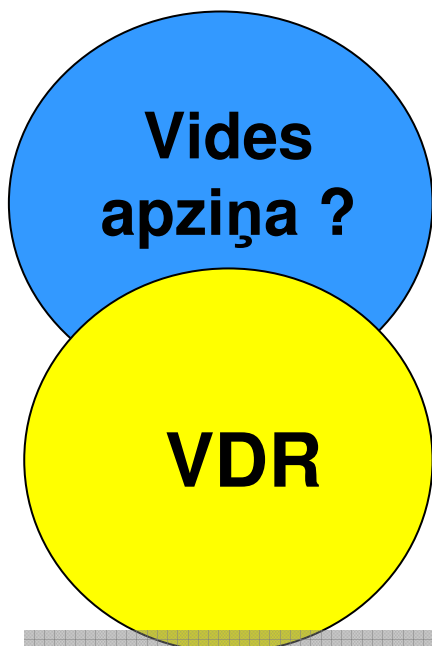
Att.
<http://www.ideachampions.com/>

VDR kā motivēta rīcība profesionālajā un ikdienas dzīves darbībā vides problēmu identifikācijā un novēršanā

Patēriņš
evol.psi.
perspektīvā

Patēriņa kategorijas	VDR piemēri (pēc J.Brizga)
Pārtika	Bioloģiskā pārtika; kompost.; videi draudzīgs iepakojums
Mājoklis	Elektroenerģijas taupīšana; atjaun. enerģija; ūdens skaitītāji
Transports	Velotransports; sabiedriskā transp. izvēle; sastrēg. novēršana
Patēriņa preces	Nebalinātā kokvilna & lini; IT printētās dokum.vietā; aerosoli
Pakalpojumi	Ekotūrisms atpūtai; veselības pašatbildība; skaistumkopš. ķīm.

VDR – ne tikai
ekol.motivācija

Garšas bauda: tsk.
"shared imagination"

Veselība: garais zarnu trakts; ↓: svars,
onkol., sirids slim.; bioakumulācija; infekcijas
[putnu gripa, govju trakumsērga]...

Piemērs:
veģētārisms

Bet! Vegāni:
visaugst.mirstība – ZV

Att.:
<http://vegfrugalhousewife.com/>

**Vides
apsvērumi:**
gaļas ražoš. kā vides
degrad. avots;
trof.līmeņa
enerģēt.apsvērumi

Reliģija, soc.vide:
tradīcijas: veģet. tuvinieki ...

R.Jūrmalietis, 2011

Biocentriskā ētika:
kautuvju un audzētavu
empātija / dzīvnieku
tiesības, estēt.apsvērumi

VDR – ne tikai ekoloģiski atbildīga / apzināta motivācija, biofīlijas / ekosofijas izpausme...

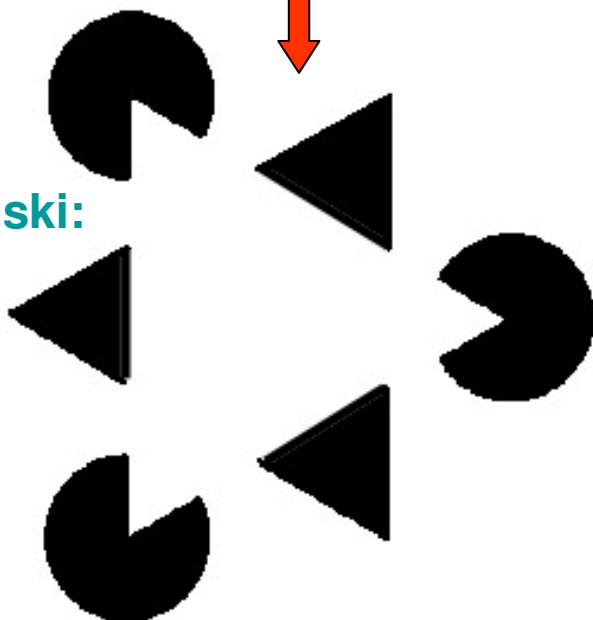
- ❑ ekonomiskie un juridiskie instr. kā psihol. instrumenti
- ❑ neapzin.psihomanipulācijas
- ❑ tradīcija / pieradums

www.imageproduction.nl

Simboliski:

Att.: <http://i1-news.softpedia-static.com/>

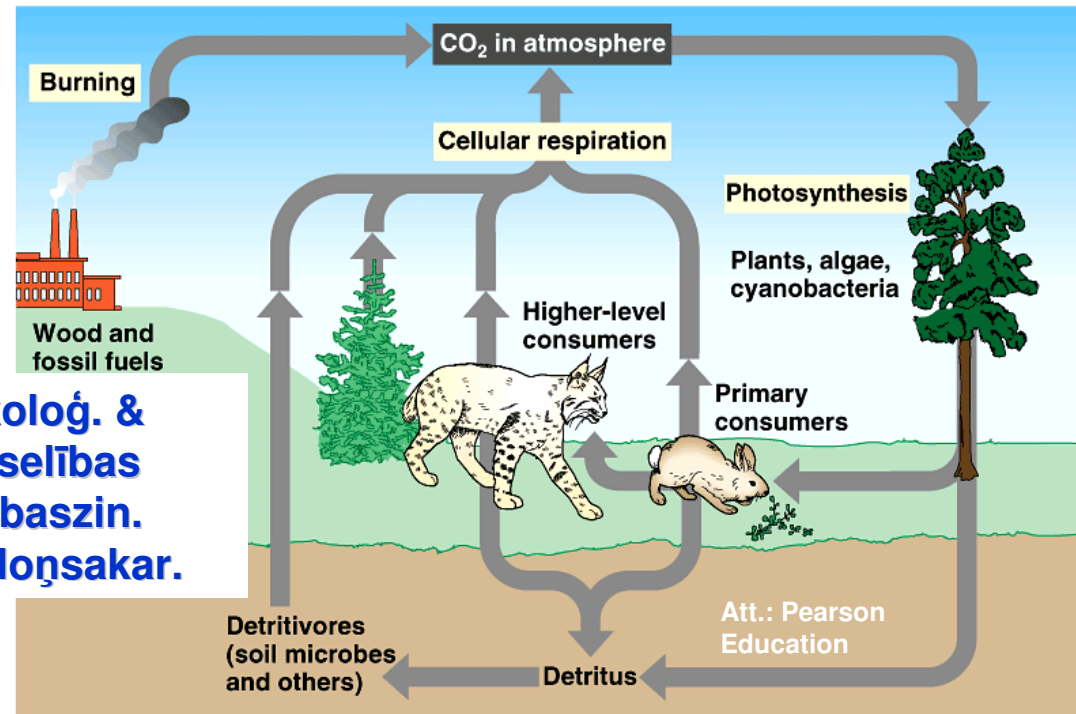
Psiholoģiskie ieroči (piemēri)

Att.:

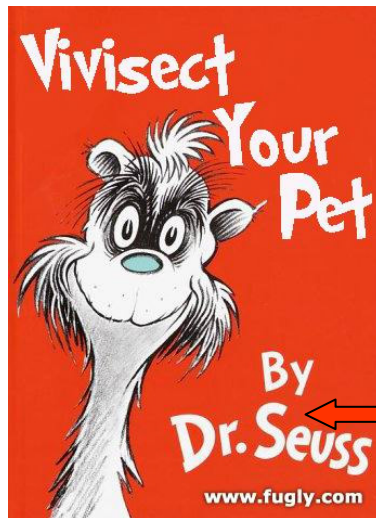
<http://www.buzzle.com/articles/cuttlefish-facts.html>
<http://blogobscure.blogspot.com/2008/07/mimicry-and-whole-subjects.html>

Zināšanas

Ekoloģ. & veselības dabaszin. cēloņsakar.

Vide – “bez-dvēselisks”, ekspluatējams, pārvaldāms resurss ?

Simboliski:

S → ■ → R

„Mēriet visu, kas ir izmērāms un padariet izmērāmu visu, kas vēl nav izmērāms” → pasaule, no kuras atšķelta melodija, pieskāriens, smarža, dvēsele u.c. „sekundārās realitātes” (G.Galileo, R.D.Laing)
→ Psihol.distancēšanās no empīr.pētījumu objekta : Dekarta “čikstošie zobrati”

R.Jūrmalietis, 2011

Zināšanas

kā intra-paradigmatiskā
kompetence

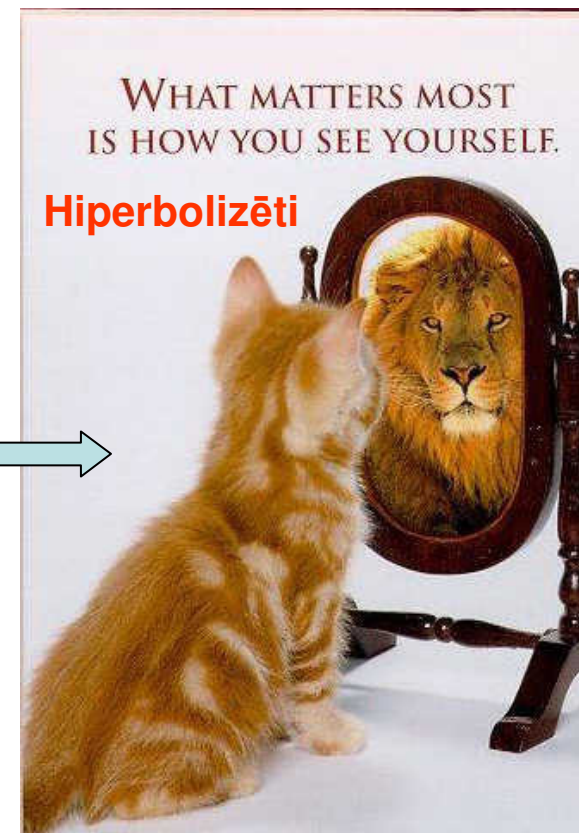
Dekarts un Bēkons ↗

Fundamentālisms (epistem.): atziņas tiek pierādītas balstoties uz pamat-ticējumiem (*basic beliefs*), kuri ir PAŠSAPROTAMI

- kā 1) **aksiomas**, 2) uzticamība **maņu orgāniem** (piem., “Cogito ergo sum”, “Seeing is believing”, Eiklīda ģeometrija)

↳ saistība ar pasaules uzskatu:
ticība maņu orgāniem, Dievam, kristiet. kā vienīgajai garīgajai alternatīvai (sal. kult.antr.), *Argumentum ad numerum...*

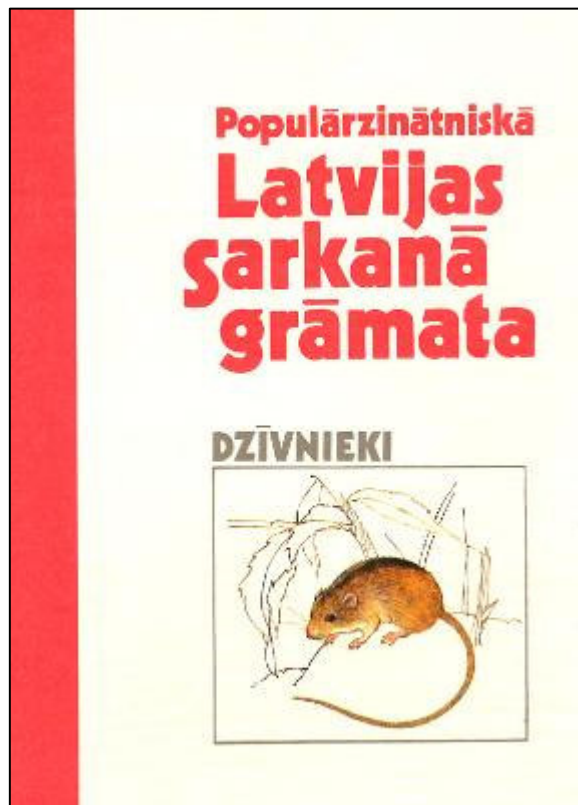
↳ sociāli, ticējumu patiesīgums ir mazāk svarīgs kā to ietekme uz mūsu ikdienas realitāti

Att.:

<http://expressyourexcellence.blogspot.com/>

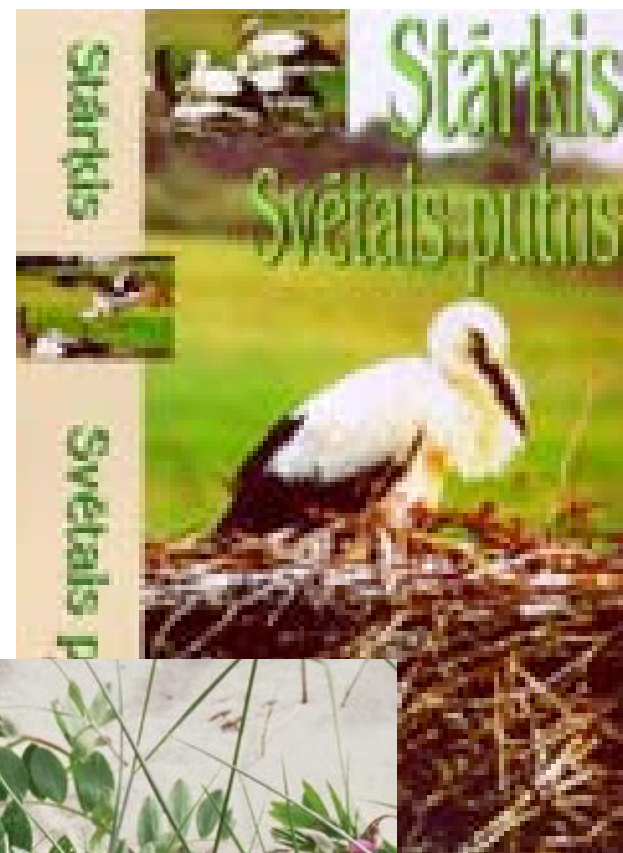
Paradigmatiskā interpretācija → piem., pamatojums konkrētu biodaudzveidības resursu aizsardzībai

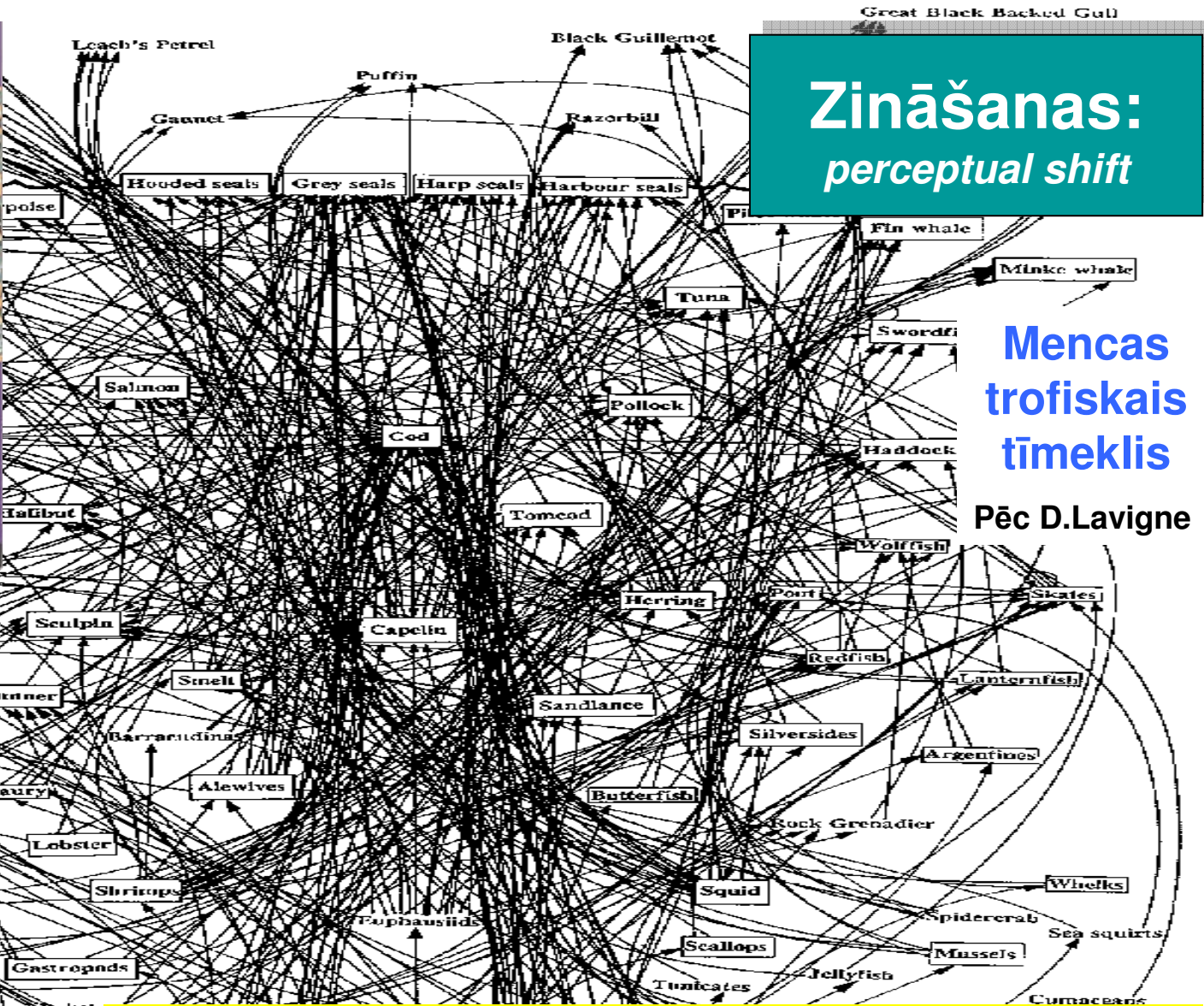
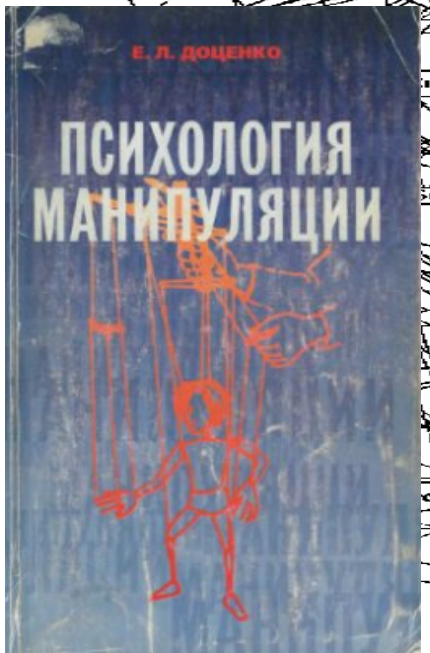
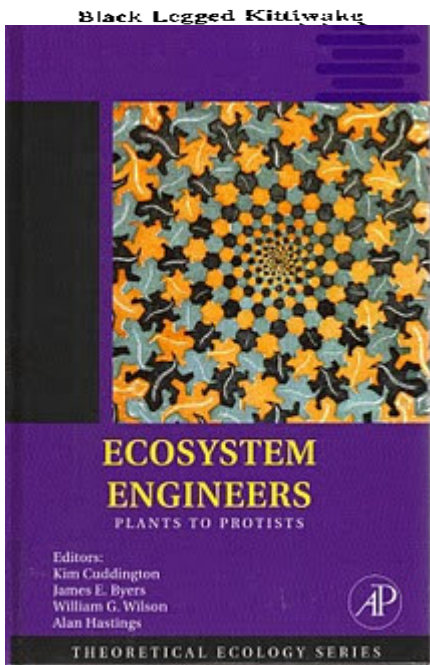

Jūrmalas dedestiņa ierakstīta Latvijas Sarkanās grāmatas II kategorijā

Att.: http://geobotany.narod.ru/a_flora10.htm

Zināšanas:
perceptual shift

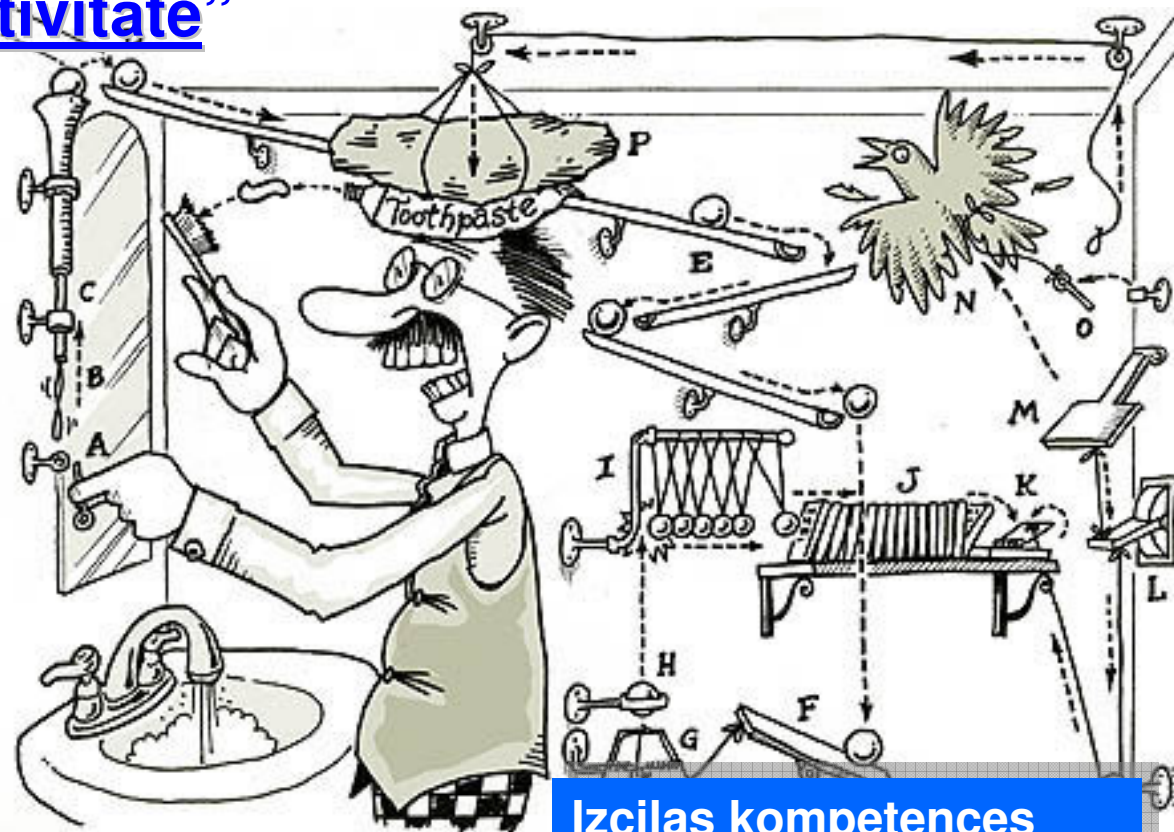
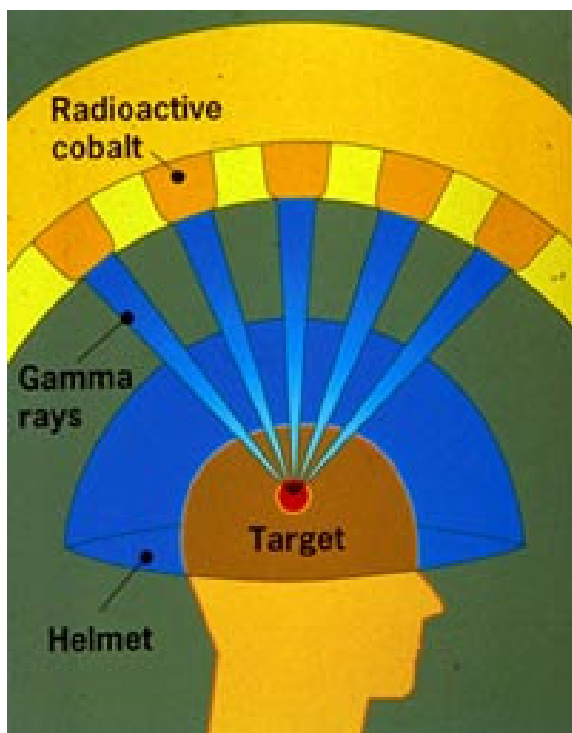
Mencas
trofiskais
tīmeklis

Pēc D.Lavigne

□ "The trouble with ecology is that you never know where to start because everything affects everything else" Robert A. Heinlein (from *Farmer in the Sky*)

“Vienkāršā sarežģīšana ir parasta lieta, bet sarežģītā vienkāršošana - kreativitāte”

Čarlzs Minguss

Bēkona klibais un
Kastanedas II
ienaidnieks

Izcilas kompetences
demonstrējums
“Grūtais, godīgais ceļš”

Att.:

<http://www.markmillermusic.org/blog/2009/03/03/gamma-knife/>

<http://www.vedicsciences.net/>

R.Jūrmalietis, 2011

37

Racionālo zināšanu soc.-psihol. dimensija:

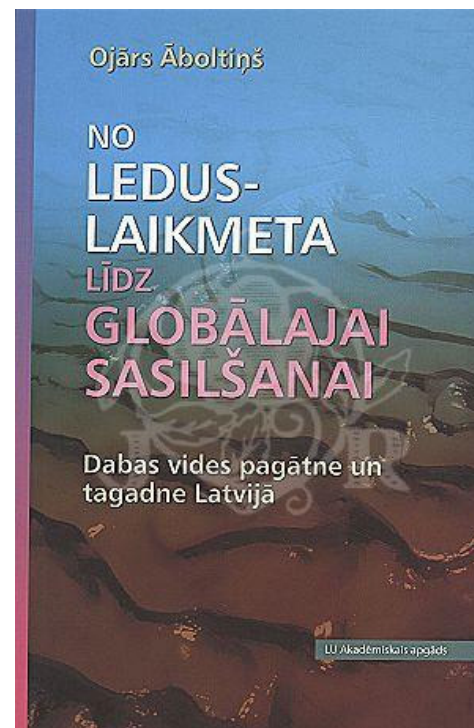
Zinātnes sociālais
konteksts /
atkarība atziņās

- Dekarta organisms / pasaule kā mašīna ← 17.gadsimta automāti: pulksteņi, lelles, ūdensdzirnavas u.c.
„Dekartu, līdzīgi kā vairumu viņa laikabiedru, fascinēja šie automāti un viņš pats uzbūvēja dažus” (*F.Capra*)
- Bēkona uzskats par dabu kā sievieti, kuras noslēpumi iegūstami ar mehānisku spīdzināšanas ierīču palīdzību cieši saistīts ar sieviešu-zintnieču spīdzināšanām daudzajās raganu prāvās 17.gadsimta Anglijā...
Bēkons: „Dabu jāpadara par vergu” (*F.Capra*)
- Z.Freida mērķ-auditorijas specifiskums
- Biheiviorisms: totalitāra režīma pieprasījums

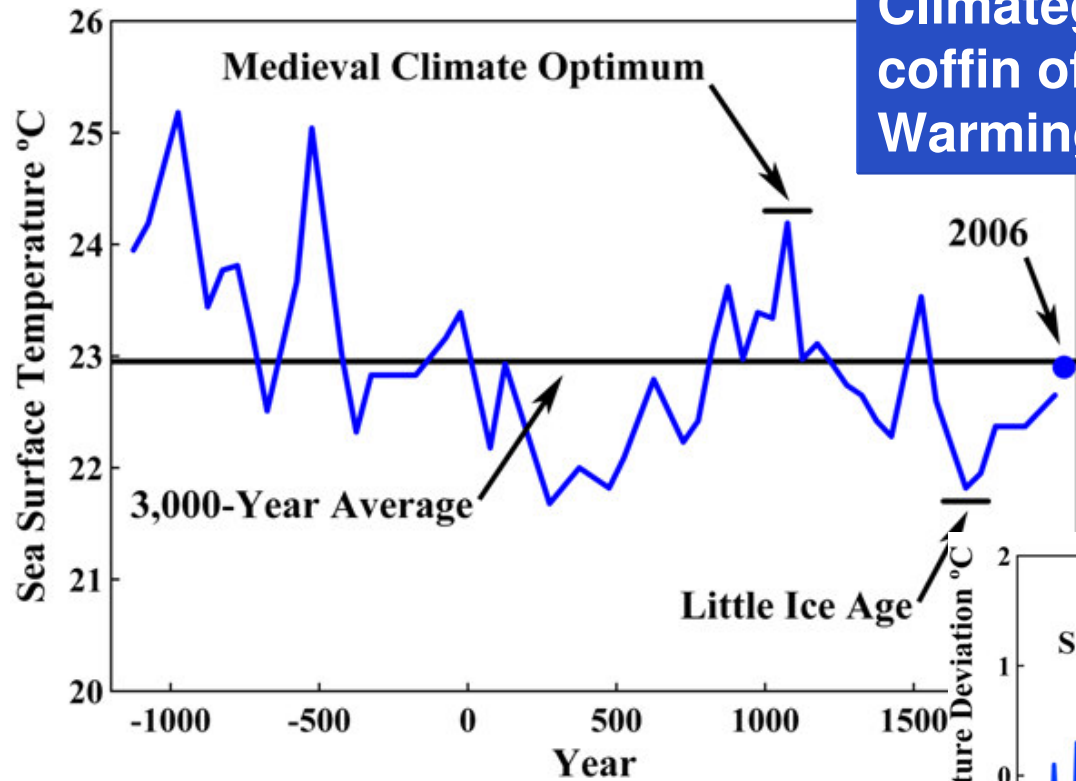
H.Trimegista
princips zinātnē

Klimata izmaiņas: dabiskie cēloņi, kurus pastiprina cilvēka ietekme. Cilvēka lomas pārspīlēšana → aizspriedumi procesu izpētē, neadekvātu attīstības scenāriju izvēle (pēc O.Āboltiņš, 2010)

R.Jūrmalietis, 2011

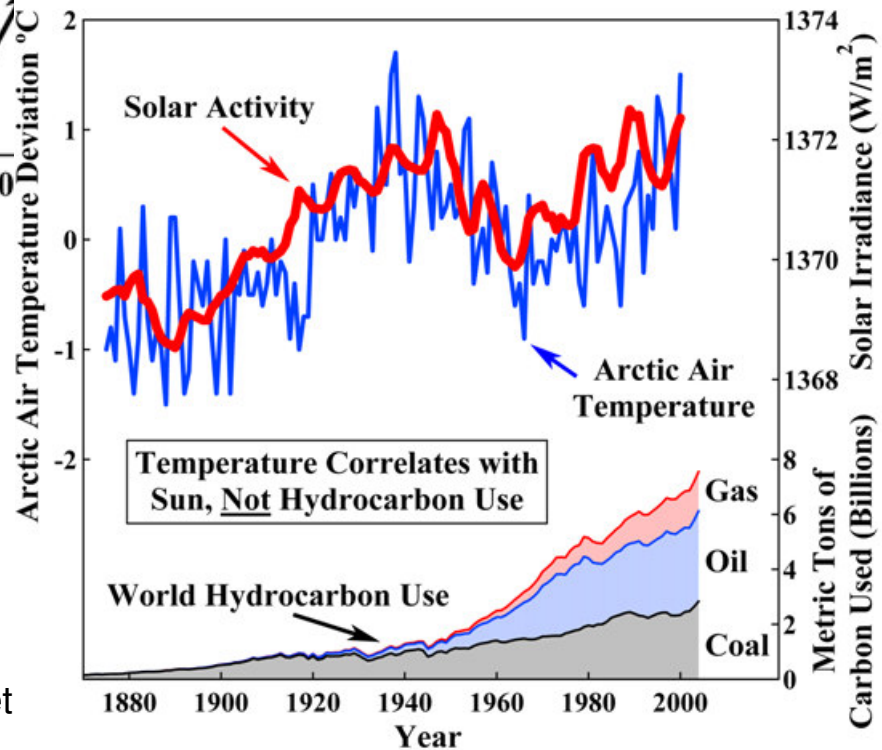
Climategate: the final nail in the coffin of 'Anthropogenic Global Warming'?" by James Delingpole

Antropogēnā globālā sasilšana kā kvazi-reliģija

Vides skepticisma perspektīva:

datu viltojumi valsts finansējuma ieguvei, psihol.profitam (sal. Pildaunas cilvēks), interpretācijas nenoteikt.vidē, etc.

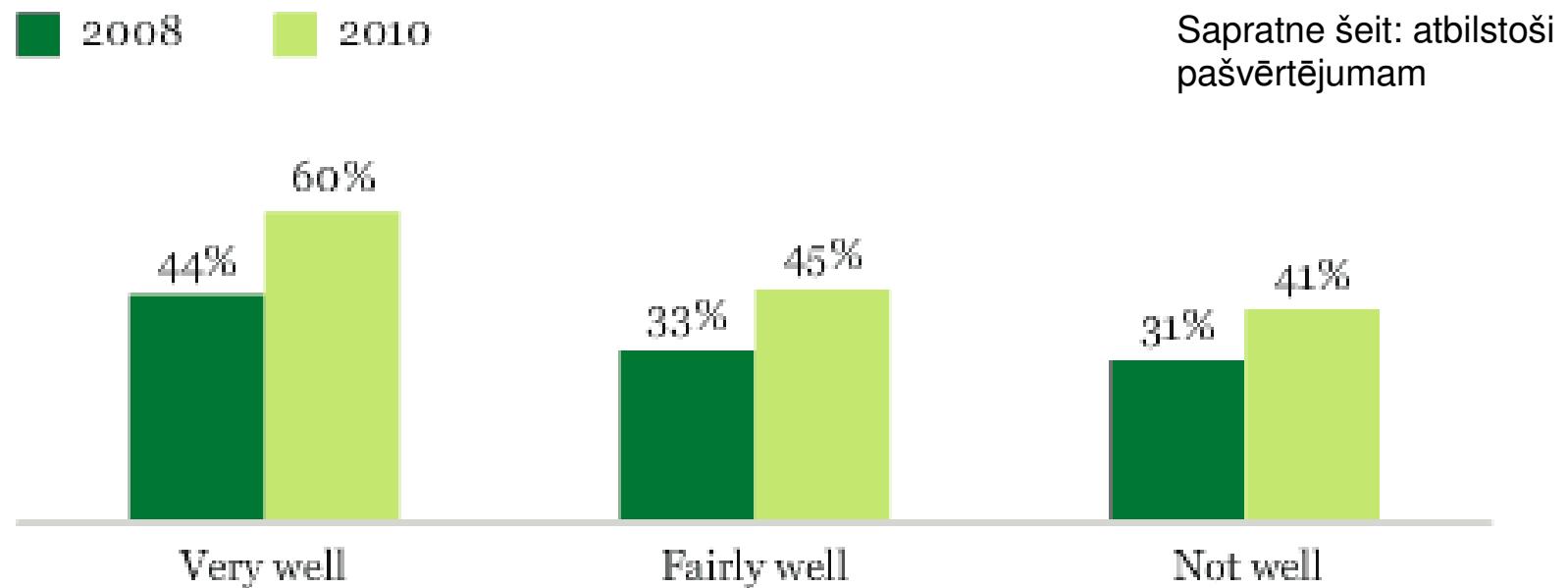

Att.:

<http://www.oism.org/pproject/s33p36.htm>

R.Jūrmaliet

Percentage Who Say Seriousness of Global Warming Is Exaggerated in the News, by Understanding of the Issue

GALLUP®

Avots:

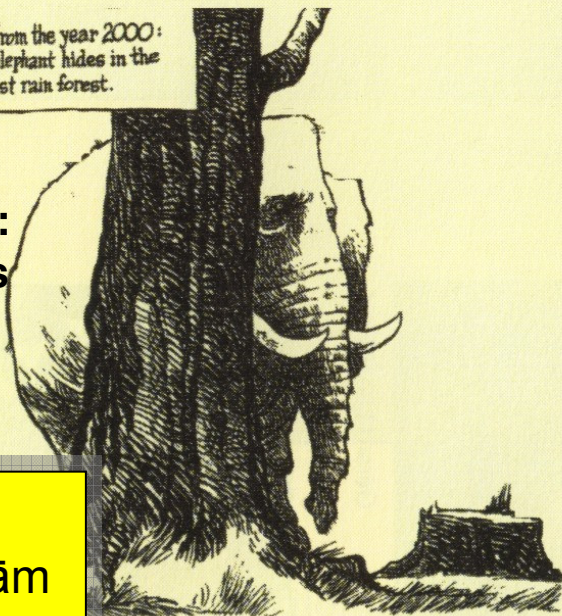
<http://www.gallup.com/poll/126563/conservatives-doubts-global-warming-grow.aspx>

Zināšanas

2000.gada aina:
pēdējais zilonis
slēpjas pēdējā
lietusmežā

2011.gads:
lietusmeži tiešām
izzuduši ??

Scenes from the year 2000:
The last elephant hides in the
last rain forest.

Krīze pārspilēta?

“No action is the
best action”?

“Uzsūksies?”

Att.: Chiras, 1994

<http://www.proprofs.com/>

<http://news.nationalgeographic.com/>

Černobiļas
ekosistēma

John Wilkes & Iain Trousdell:
„Mēs interpretējam kā ūdens
vēlas kustēties. Plūsmformas
– tas ir tas, ko ūdens vēlētos
dizainēt, ja tam būtu rokas”

Beetalker: The Secret World of Bees

Dr. Mark Winston (Vancouver
Simon Fraser University)

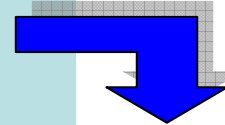
“The true man of science will know nature better by his finer organization; he will smell, taste, see, hear, feel, better than other men. His will be a deeper and finer experience. We do not learn by inference and deduction and the application of mathematics to philosophy, but by direct intercourse and sympathy”
Henry David Thoreau (1817-1862) “Natural History of Massachusetts” (1842), in The Writings of Henry David Thoreau, vol. 5, p. 131, Houghton Mifflin (1906).

11.04.2011

Pārdzīvojums kā
zināšanu ieguves
metode?

Att.:

<http://www.nationalwatercenter.org/flowforms.htm>
<http://www.naturechannel.jp/JWFF/JWFF2009/JWFF2009Nominofilms.html>

Simboliski:

□ “Некрасивое не летает”
(О.К. Антонов, С. П. Королев,
А.Н.Туполев) **Estētiskais –
tikai “piedeva”?**

Estētika fizikā – nenopietni,
pat šokējoši? Jo Dekarta
sekundārā realitāte

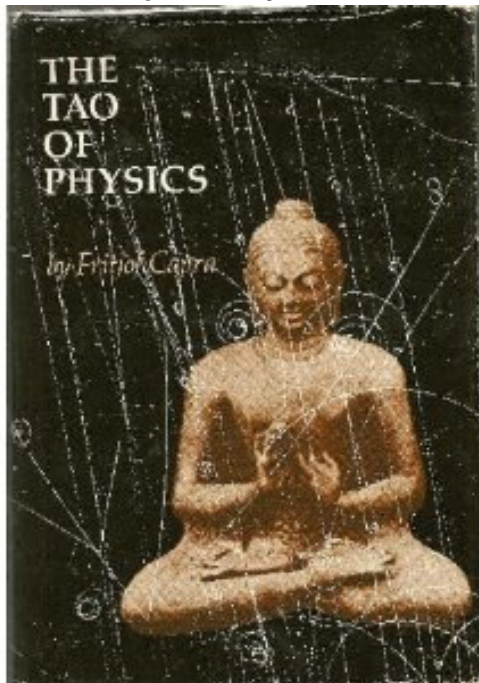
„Fiziķi kopš Einšteina ir bijības pārņēmti,
pārliecinoties, ka mums iekļūstot arvien tālāk Dabas
dzīlēs, Tā kļūst arvien **skaistāka**... (Un) fiziķos tad
bieži mostas izjūtas, kuras visprecīzāk nosaucamas
par **religiskām**”

A.Zee (1999), Kalifornijas Univ. teorēt. fizikas prof.

- **Einšteins: relativitātes teorijas atklāšana kā estētiska vīzija**
- **Einšteins un formulu estētika**

Att.:
<http://www.customlogos.in/home/space/nature-planets/>

Fiziķis F.Kapra: subatomu pasaules kā Šivas kosmiskās dejas pārdzīvojums, kas līdzvērtīgs fizikas zinātnes piedāvātajam aprakstam

Pārdzīvojums kā zināšanas?

Izziņa kā kenšo / satori? → pasaules estētisks pārdzīvojums-izpratne → videi draudzīga uzvedība

Nilss Bors:

- “Kad runājam par atomiem, to aprakstam jāizmanto valoda, kas līdzīga poēzijai”
pēc S.Giles *Theorizing Modernism : Essays in Critical Theory*, 1993: 28

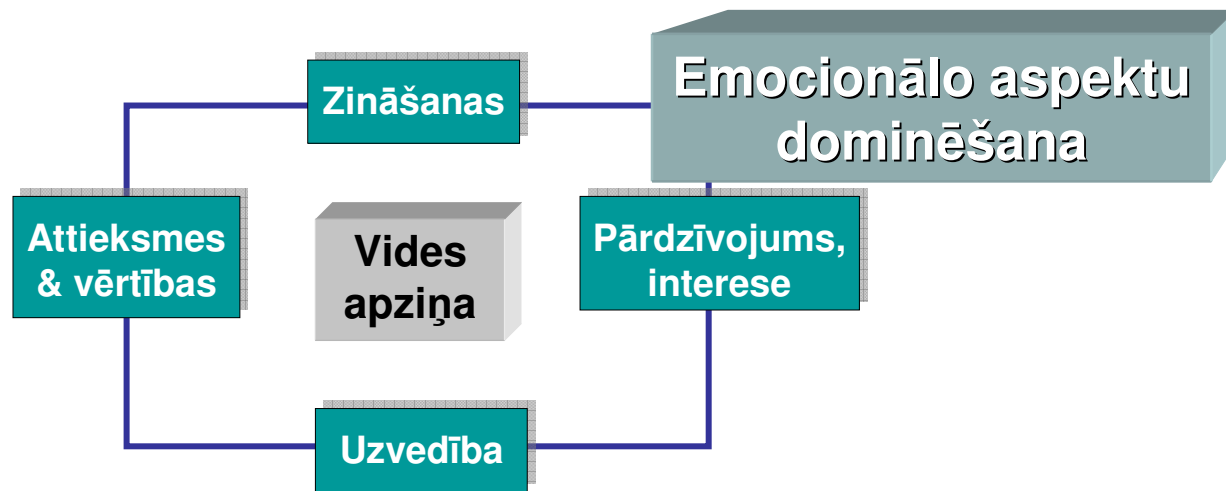
“Patiesība atšķiras no meliem vienkārši ar to, ka uz patiesību balstītā darbība aizved pie mērķa, uz kuru mēs tiecamies, nevis projām no tā”

Čārlzs S.Pīrss

Pēc M.Kūle, R.Kūlis, 375

Bora–Einšteina publiskās debates. N.Bora viedoklis, ka kvantu fizikas formulas neapraksta REĀLU mikropasauli, bet gan tikai zināšanas, kuras ir noderīgas prognožu veikšanai. Fundamentālā zinātne: pretenzijas uz Atbildi, akadēmisku autentiskumu → faktiski tikai Pīrsa pragmatisms?

R.Jūrmalietis, 2011

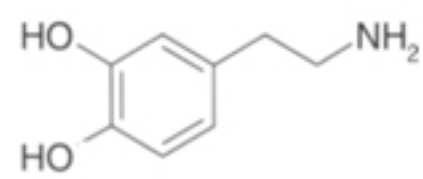
“Dzīves-stila pirkšana”

Automašīnas izvēle

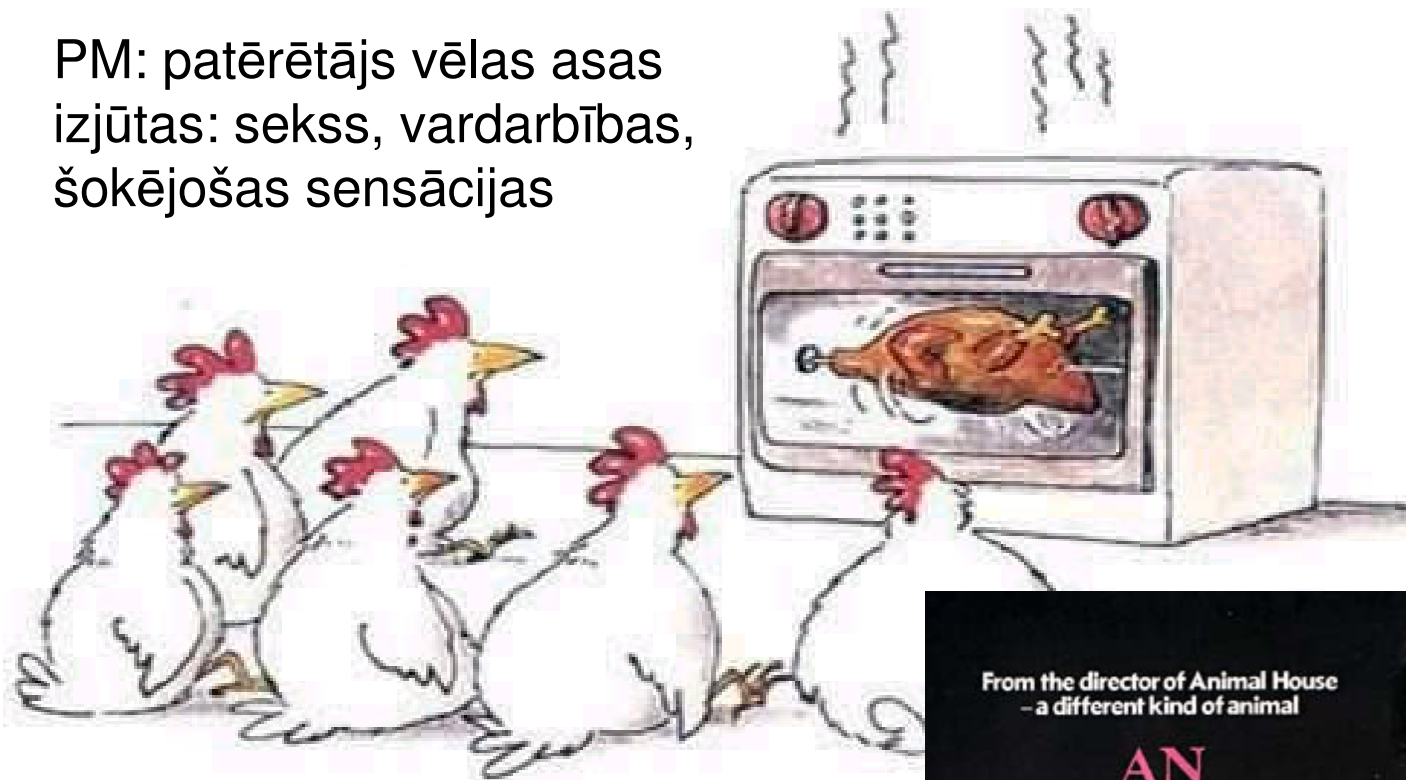
Nucleus accumbens

R. Jūrmalietis, 20

Att.: <http://www.allulook4.com/>
<http://www.popularsmokers.com/>
<http://wsyachina.narod.ru/>

PM: patērētājs vēlas asas
izjūtas: sekss, vardarbības,
šokējošas sensācijas

Att.:
<http://www.emmitsburg.net/>
<http://dirtysprocket.com/>

J.Paiders: rakstam ir
jābūt par

- naudu,
- seksu,
- nāvi,
- ķermeņa vajadzībām,
- slavenībām

... pat ja tā ir, piem.,
dabaszinātņu sfēra

R.Jūrmalietis, 2011

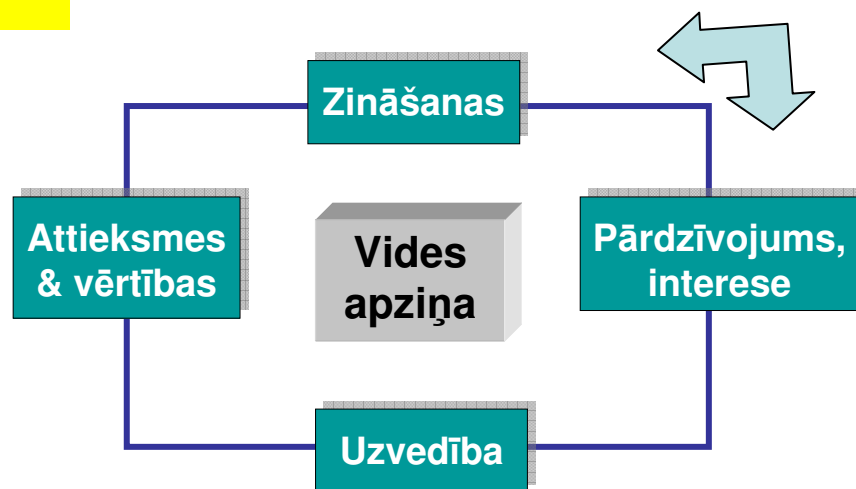
De-sensibilizācija

Vides informatīvais saturs kā psihol. /emoc. novērtējuma (prefer.) pamats:

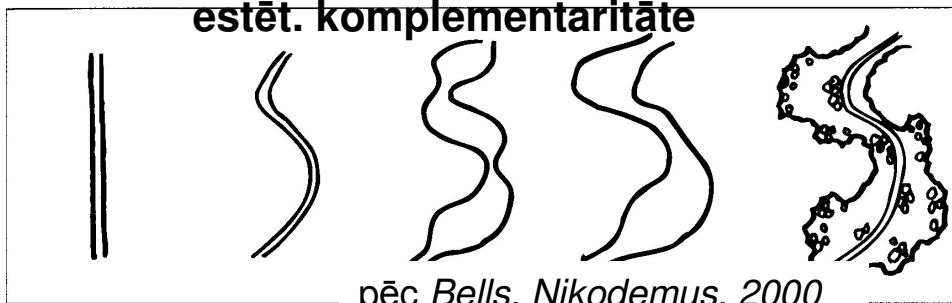
➤ **ekol.** kvalit. →
drošības, etc. izjūta
→ **pastipr.**
emoc.vērtēj-am:
komforts

- **ekol.**kvalitāte: pārtikas, pajumtes, paslēptuves, etc. piedāvājumi (izdzīv.vērt.)
- **psihol.**kvalitāte: garlaicības problēma, iztēles rosināšana, jēgas iegūšana, etc.

KAPLĀNU VIDES PREFERENCES MODELIS

Tūrisma taka: ekol. &
estēt. komplementaritāte

pēc Bells, Nikodemus, 2000

ΑΙΕΤΙΣ, 2011

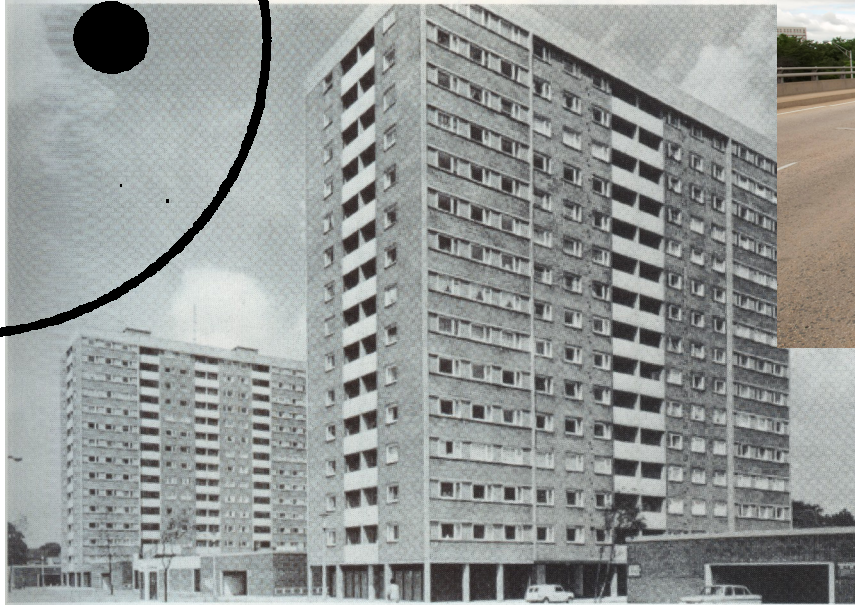

Figure 1.8 Reduction of rich sensory experience. Above, medieval market still operates in Selby, Yorkshire. Below, housing project anywhere

Att.: Bell et al., 2005
<http://www.history-of-china.com/>
<http://yanxishan.wordpress.com/>
<http://ansuseye.wordpress.com/author/ansuseye/>

Motivācija / motīvi – emocijas, fiziol. vajadzības, intereses vai citi “**enerģēt. impulsi**” konkr. rīcības rosināšanai & vadīšanai (S → R: uzvedība / uzved. tendence)

Faktori:

❑ psihol.priekšrocības / ieguvumi

piem., domin., sasnieguma, prestiža, pašapliecin. motiv.

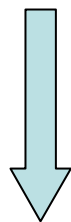
❑ psihol.diskomforts

piem., **kognitīvā disonanse** → diskomforts → rīcības:

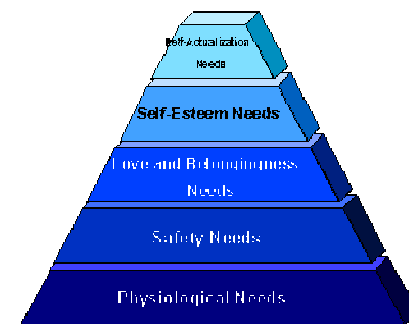
kā motivācijas pamats pēc L.Festingera

smēķēšana (pēc A.Vorobjovs):

- atmest
- loģiski pamatot derīgumu (bauda, pret aptaukošanos...)
- nedomāt (Z.Freids; maģ.domāšana)

R.Jūrmalietis, 2011

← t.sk. Patērētājsab.

KD kā vērtību un uzvedības konflikts

Soc.konstr.perspektīvā

Personības uzskatu

neatbilstība citu cilvēku uzskatiem (L.Festingers)

→ uzved. pretrunas ar pašapziņu, pašnovērt.

neatbilstība “ideālajam tēlam” (K.Levins),

neapzināts “nepilnvērtības komplekss” (Ā.Ādlers)...

Stresa uzvedība pēc Steg & Vlek, 2009

□ **Problēm-orientēta** (piem., cīņa ar trokšņa avotu... *fight or fly*... sublimācija / “ekol.nišu nobīde” / reverss)

□ **Izvairīšanās no risinājuma**
(alkohols, aizmiršanās darbā, virtuālajā realitātē (relīģija kompensācijai) utml. → bezapziņa: bezpalīdz., depresija)

□ **komforta kognīcija**
(paš-pārliecināšana, ka stresors nemaz nav stresors)

←
←
←

Izvairīšanās no neveiksmēm ??
3 uzved.virzienu
“pārsegšanās”

“Vīnogas ir skābas!”

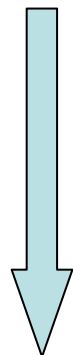
Piem.,
Kogn.dis.

lekš. & ārējie rīcības
pamudinājuma faktori

Faktori:

- soc. vides “spiediens”: likumdoš., klienti, radnieki
- ekonom.

← t.sk. Patērētājsabiedrība

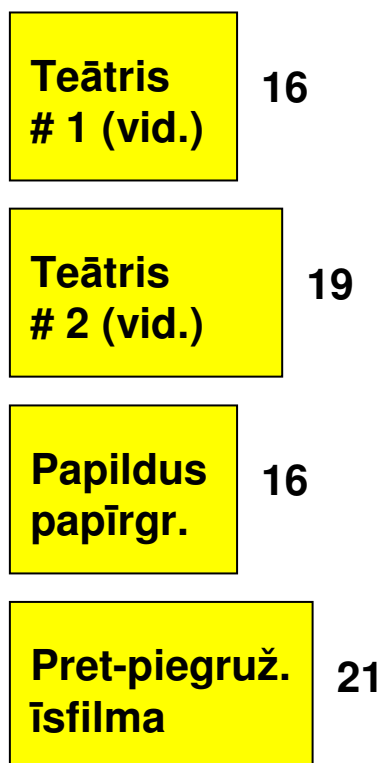
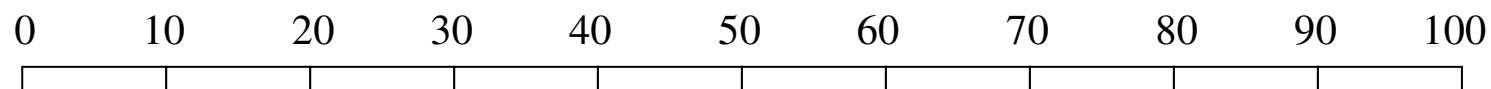

R.Jūrmalietis, 2011

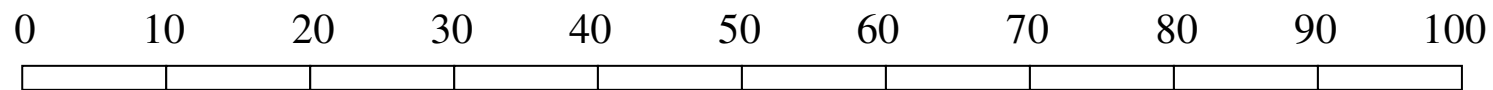
Att.:

<http://pixdaus.com/single.php?id=202872>

51

Kinoteātru skatītāju nodotie
gruži (% no kopējā daudzuma)
[pēc *Clark, Hendee, Burgess*]

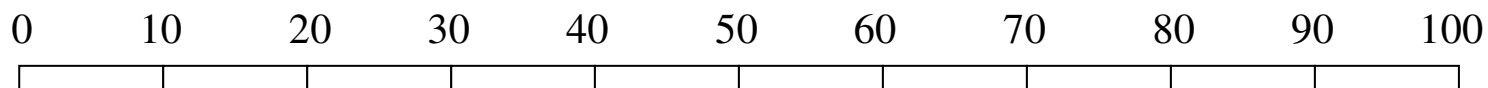

Atkritumu maisiņi

31

Atkritumu maisiņi un instrukcijas

57

**Atkritumu maisiņi un 10 centi
par atdotu pilnu maisiņu**

94

**Atkritumu maisiņi un brīvbiļete
par atdotu pilnu maisiņu**

95

**Biheiviorisma
“pātaga un
cukurgrauds”**

R. Jūrmalietis, 201

Vajadzība – nepieciešamība pēc fiziska, informatīva, rīcības iespēju vai cita resursa kā organisma labklājības nosacījuma

Vajadzību un motivāciju sakarību teorijas (piemērs)

Motivatori:

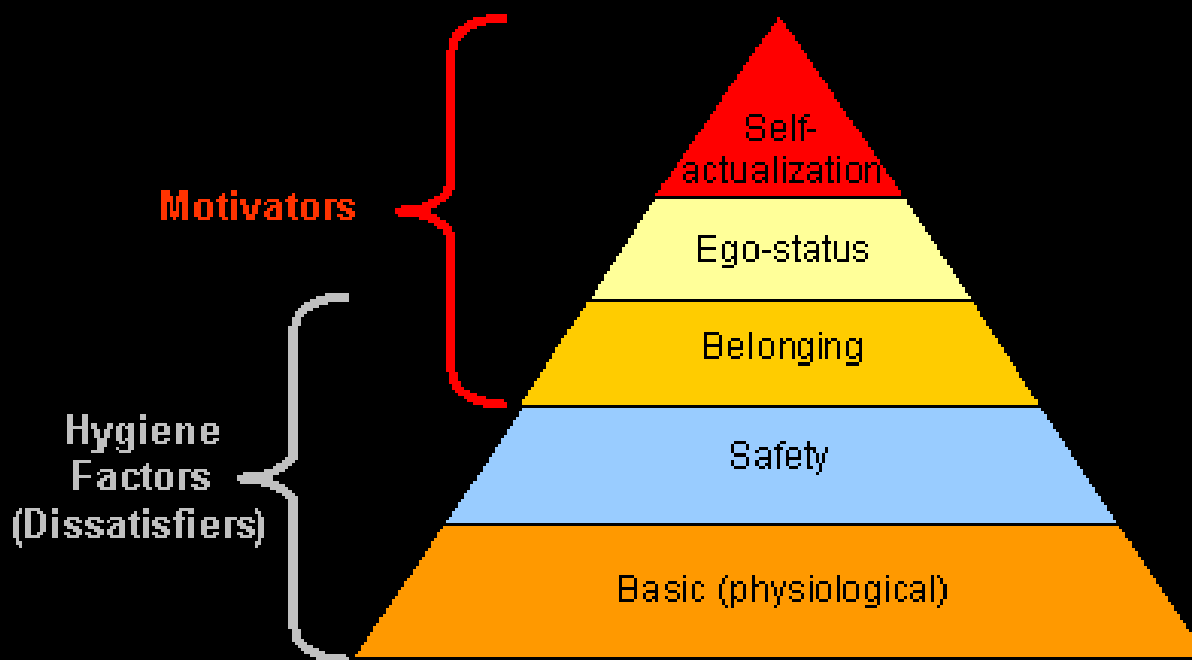
paaugstinājums, interesants un izaicinājumiem bagāts darbs, uzslavas, lepnums par darbu

Higiēna:

alga un darba apstākļi, kontroles pakāpe, starppersonu attiecības (boss, kolēģi), kompānijas politika... attiecības ģimenē

Motivation: Maslow's Hierarchy of Needs & Herzberg's Motivation-Hygiene Theory

Five needs systems which account for most of our behavior

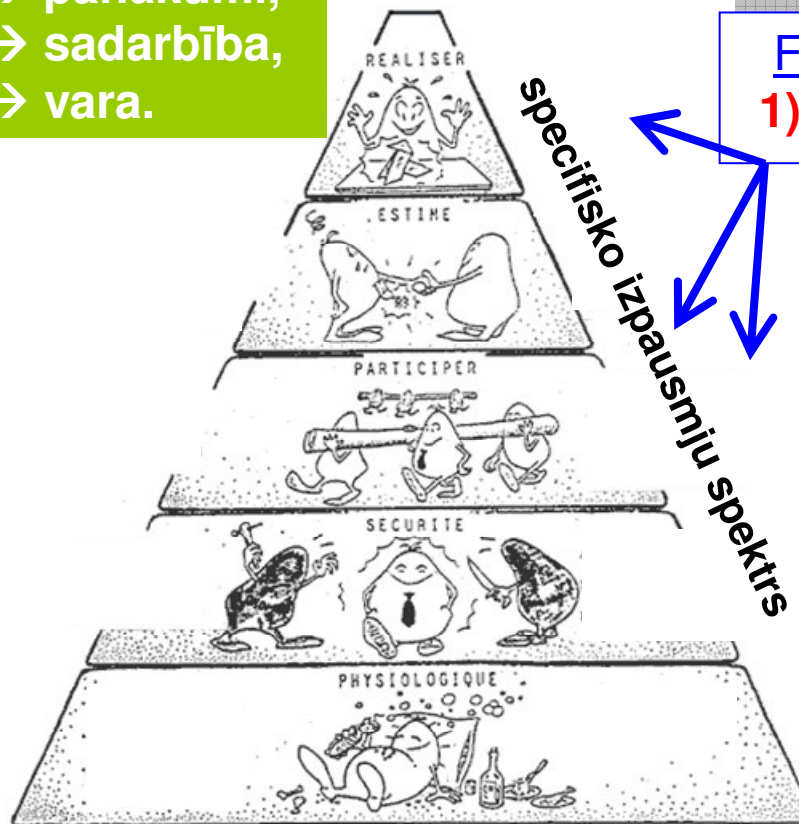
**Maklelands:
vajadzības**

- panākumi,
- sadarbība,
- vara.

Motivācijas, vajadzības
→ Vlek, 2002

Fundamentālās vajadzības
1) jēga, 2) bauda, 3) izdzīv.

**Jēga, bauda = tsk.
domin., piederība, etc.**

Att.: <http://www.declick.magazine.net/spip.php?article93>

- K.Levī-Stross
- T.Luhrman: “Katrai kultūrai ir Tumšā Dievieta...” ...
[soc.konstr.ietekme](#)
- Sal. Freids: libido kā visu vajadzību pamats, kas konkrētā kultūrā iegūst specifisku “ietērpu”

**tsk. bauda, dominēšana,
komunikācija (vientulība),
sublimatīva iedvesma...**

R.Jūrmalietis, 2011

Att.: <http://tsuyako.blogspot.com/>
<http://3.bp.blogspot.com/>
<http://www.esquire.com/>
<http://ctlgblaw.wordpress.com/>

**Pienākums /
tradīcija vs
mīlestība**

R.Jūrn

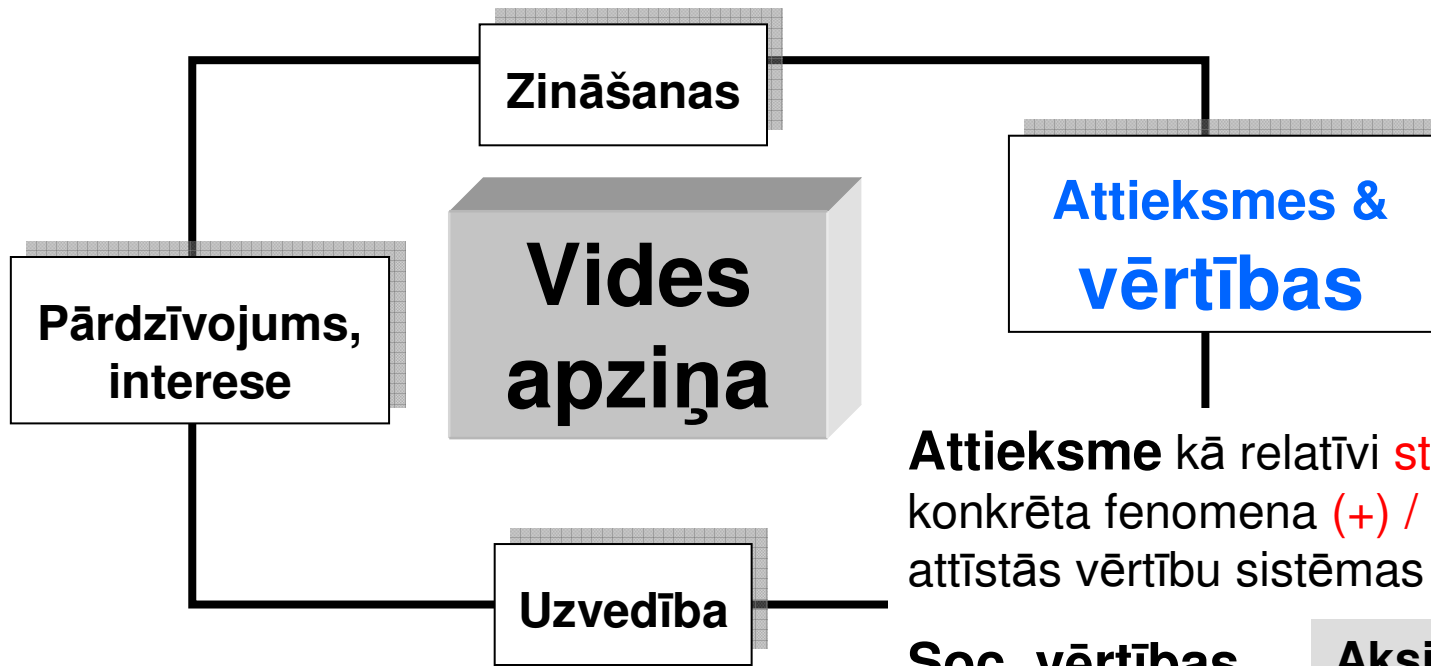
Endokrīnā psiholoģija :
neuropeptīdi → ? → psihotops

Z.Freida sekss un nāve ?

Att.: <http://www.virginmedia.com/>
<http://www.threadbombing.com/>
<http://farm1.static.flickr.com/>

Jūrmalietis, 2011

Attieksme kā relatīvi **stabila tendence** konkrēta fenomena (+) / (-) **vērtējumam**; attīstās vērtību sistēmas kontekstā

Soc. vērtības – Aksioloģija

- fenomena kvalitāte, kas dara to vēlamu, noderīgu, cienītu; ārpus soc. konteksta / lomas fenomenam nav nekādas vērtības
- **abstrakti & vispārīgi principi kā kondensācijas punkts individuālo un sociālo mērķu integrācijai** (“cilvēka dzīves vadošie principi”); ietver / nosaka tsk. attieksmju kopumu

S.Veilas **jēga**: Cilvēks kā jēgu veidojošs dzīvnieks (“*sense-making animal*”) → simbol. interakcionisms

**J.Docenko–
P.Koelju-
K.Levi-Stross**

Vērtības kā psihē (tsk. bezapziņā)
integrētu / iesakņojušos simbolu sistēma
(skat. arī tālāk K.Gīrca “nozīmju tīmeklis”)

Šveiks: Godīgs cilvēks ir tāds, kas
dienas beigās var sev pateikt:
šodien es atkal biju godīgs

Att.:

<http://www.apollo.lv/portal/sievieta/articles/68563/>

<http://jaggedsmile.wordpress.com/>

R.Jūrmalietis, 2011

<http://zinas.nra.lv/latvija/35635-zatlers-patriotismu-nevar-iekalt-no-macibu-gramatam.htm>

**Zatlers: patriotismu nevar
iekalt no mācību grāmatām**

□ **Process: M.Mediči līdzība
par Mēness vērošanu**

Anti-religiska, anti-ksenofobiska
utml. loģiskā argumentācija → ???

http://news.yahoo.com/s/ap/us_gays_in_military

**Marines get trained on
accepting gay recruits**

60

“Schwartz's Value Inventory” (1992, 1994):

60.000 respondentu dažādās ģeogr., etniskās, reliģ., ekonom., etc. vidēs

Drošība (kā saasin. uztraukuma avots respondentiem: bērnības traumas?)

Conservation

Tradīcija (pasaules kārtības saglabāšana.: $\Delta \rightarrow$ diskomforts)

Konformisms (paklausība skaidriem likumiem, instrukc. \rightarrow kontroles izjūta)

Panākumi

(izvirz. mērķu sasniegšana)

Vara

(soc.statuss, domin.,
resursu kontrole)

**Self-
enhancement**

Hedonisms (“uzdzīve”)

Universālisms

(taisnīgums, iecietīg.,
miers, etc. visiem)

**Self-
transcendence**

Labvēlība

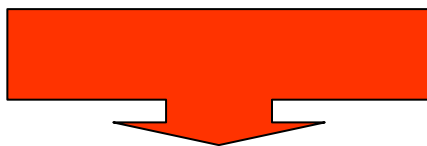
(altruisms, cilvēki-“Zemes Mātes”)

Stimulācija (tuvu hedonismam, bet ekstrem.sports vs sēdēšana bārā)

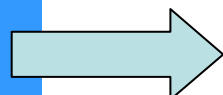
Hedonisms

Openness to change

Pašnoteikšanās (brīvība no ārējas kontroles, kreativitāte)

K.Levī-Strosa arhetipi
kultūrfenomenu
daudzveidībā

Pasaules uzskats /
paradigma

Weltanschauung = Worldviews

Att.:

<http://abibecbill.blogspot.com/2010/02/claude-levi-strauss-oppositions.html>

Vides paradigmas

- Egocentriskā
e.g. R-u pasaules uzskats
- Antropocentriskā
e.g., Humānisms
- Ekocentriskā
e.g., Dziļā Ekoloģija

Pēc Neil, 2008

Pasaules uzskats kā **vērtību** & ticējumu (nelin.) sistēma ~ **kultūras** antropoloģiskā koncepcija (psihisko procesu vs uzvedības dimensija) (Rapport & Overing, 2002). **Moral integrity**

Att.: <http://www.tonyfelich.com/>

**What is your
Worldview?**

PSIHE:

APZIŅA

Vides apz. kā psi
integr.dimensija?

BEZAPZIŅA

Gīrca tīmeklis &
Esbera projekts

**Sal. RADIKĀLĀ
EKOFILOSOFIJA**

S.Kirkegora vērtību
dinamika kā
atspoguļojums fiziol. /
biokīm. izmaiņām &
subkultūru nomaiņai?

**Vai ekol.apziņu korekti skatīt
atrauti no kopējās?**

Vide: Pasaules uzskata daļa,
kuras apzināšana var
atgriezeniski bagātināt **Kopējo**

R.Jurnālistis, 2011

→ Vides apziņa un
kultūrpsiholoģija 63

Atkārt.:

- ... vides krīze ir saistīta ar to kāda tipa būtnes mēs esam un par kādām mums jāklūst, lai mēs varētu izdzīvot”

Paradigmatisko
nostādņu **pragmat.** noz.
→ pasaules uzskats

Piem.,

- A.Krauklis par pasaules uzskata saistību ar sadzīves problēmām
- Dzenbudista satori & kenšo
- „Mūzika kļuva par viņa grēcīgo un saldo mīlestību. Viņa dvēselē bija parādījusies slepena, nevienam nezināma sala, kurā viņš nevienu neielaida, un kur viņu vienmēr gaidīja zāles pret fortūnas kaprīzēm. Neveiksmes, kas agrāk būtu saindējušas viņa dvēseli uz veselu nedēļu, tagad viņu nepavisam nesatrauca. „Nekas”, viņš sev teica. „Nekas, tie ir sīkumi. Toties es spēlēju fleitu”.“ Гуданец Н. Тайная флейта.

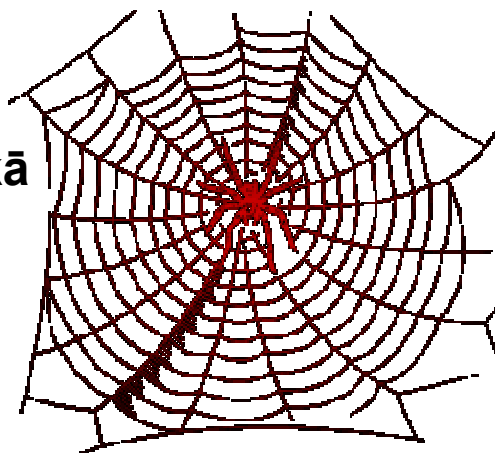
Att.:

<http://sumangal16.deviantart.com/art/Buddha-s-Dream-180599067>

Vērtības, jēga utt. ↔ kultūra

„Tā kā... esmu pārliecināts, ka cilvēks ir dzīvnieks, kas turas paša austos nozīmju tīklos, es raugos uz kultūru kā uz šādiem tīkliem, un tās analīzi neuzskatu vis par eksperimentālu zinātņi, kas meklē likumu, bet gan par interpretatīvu zinātņi, kura meklē jēgu” (K.Gīrcs, 1998: 12)

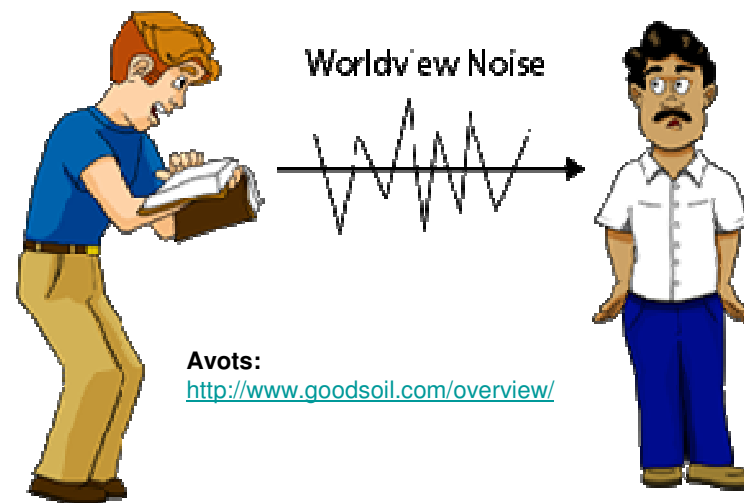
Kultūra kā cikliska kolektīvā iztēle

Paulo Koelju: “Tev jābūt arābam, lai saprastu ko nozīmē Maktub”

“Alķīmiķis”

R.Jūrmalietis, 2011

“Vārds kļūst par saziņas līdzekli tikai tad, ja sarunu biedri balstās līdzīgos pārdzīvojumos... mūsu realizētā ķīniešu filosofijas interpretācija bieži ir ne vairāk kā eiropeisku ideju projekcija, tās ietērpjot ķīniešu terminoloģijas drēbēs”

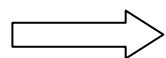
A.Watts “Dzena ceļš”

Vērtības / simbolu sistēma kā uztveres attīst. dimensija: *subjective contours* paralēles

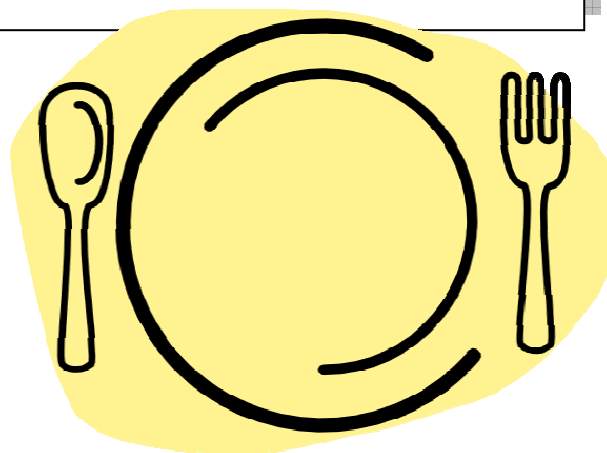
KULTŪRAS KONCEPCIJA I

Soc-psiholoģiski pārnestās (= iemācītās)
vs biol. pārmantotās iezīmes *Edward Burnett Taylor*

Biol.
vajadzības
/ instinkti

Vajadzību
apmierināšanas
sociāla specifika

Kultūra kā
vajadzību apmierināšanas
/ adaptācijas instruments:
izpaužas, piemēram, kā

- standartizētu ieviržu kopums, kas izveidojas attiecībā uz atkārtoti risināmām problēmām (*K.Klakhons*)
- sadarbība problēmu risināšanā, t.sk. pieredzes nodošana, darba dalīšana, altruisms...

**Mērķgrupu
sadarbība kā
ilgtspējības
pamatnosac.**

Att.: <http://www.squidoo.com/>
<http://www.liveinternet.ru/>

KULTŪRAS KONCEPCIJA II

Kultūra kā kopēja izjūta

(= pārdzīv. pieredze, psihotops,
„Nēgeļa pasaules”, uztveres aplis utt.)

kuru veido, uztur, triggerē t.sk. noteikta **simbolu** sistēma

❖ „the meanings and values that lay
beyond the senses” (*Leslie White*)

- kultūridentitāte kā neverbaliz. izjūta
- soc.iedzimtība: vai „Džeksones-Timberleika case” **atmaskojošā interpretācija** maina ♀-es krūts kā relišera psihol.ietekmi?
- kognitīvā pieeja estētikā ... etc. etc.

Kā lai pateic
kas ir sirds?
Priežu šalkas
Sumiē

Kult. konc I un II

Biotops
Zīme

Ar izrauto redīsu,
Vīrs no lauka,
Rāda man ceļu.

Psihotops
Simbols

Funkcionālisms (antropoloģijā)

Saknes: Emile Durkheim (1858-1917) – sabiedrība kā organisms (biol. analogija)

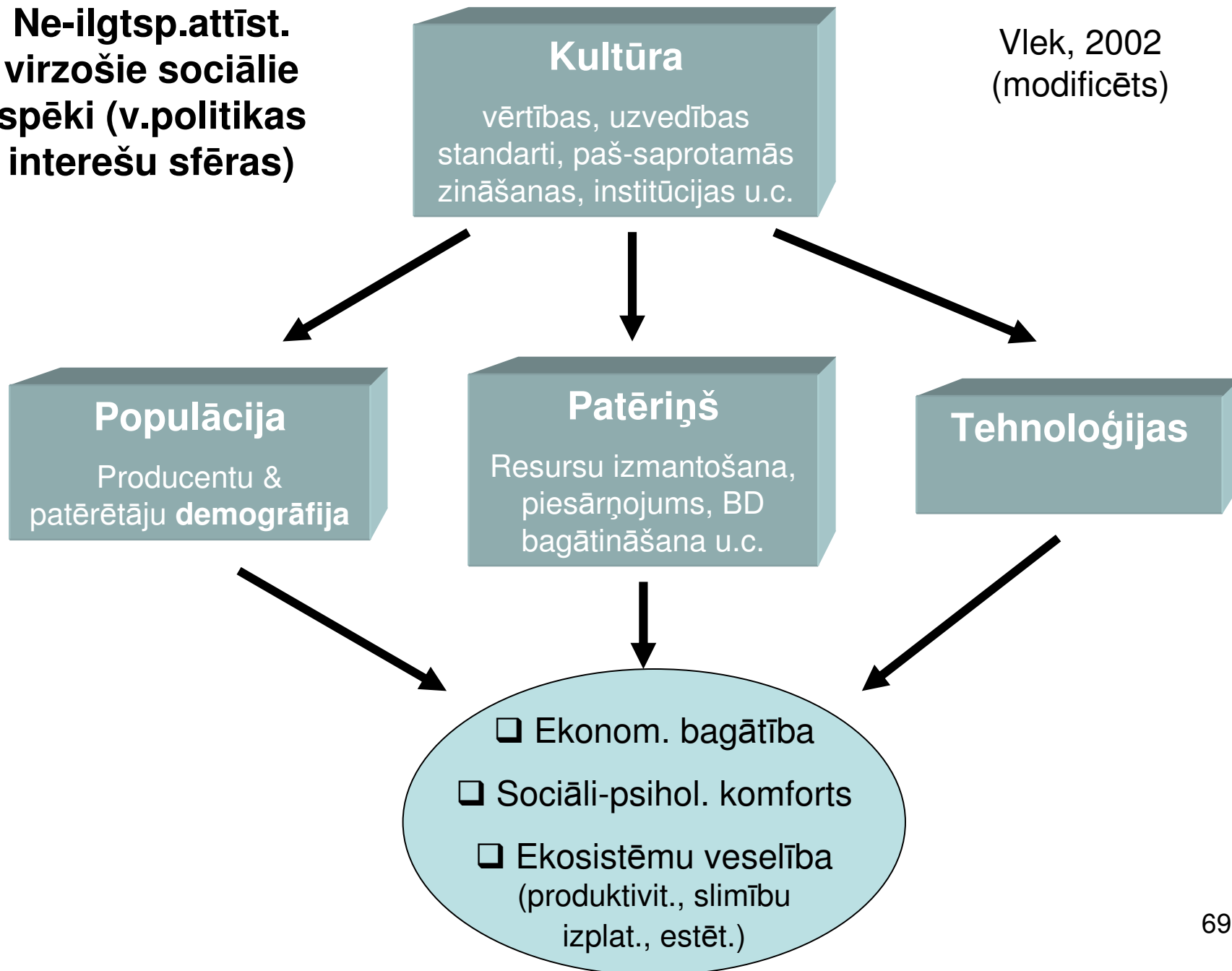
- ❖ noziedzības f-jas: sociāli pieņemamas uzvedības robežu noteikšana un uzturēšana (ar sodiem)
- ❖ reliģijas f-jas: soc. solidaritātes uzturēšana
- ❖ ideoloģija, polit.sistēmas ir veidotas ražošanas attiecību uzturēšanai (marksisms)
- ❖ rasisms izdzīvojis tāpēc, ka “tas palīdz izdzīvot kapitāl. sist.-ai, jo sašķeļ proletariātu, tā padarot vieglāku soc. kontroli” (G.A.Cohen)

„Estētika nav tikai kultūras atsevišķa dimensija vai aspekts, bet gan tās emocionālais pamats, kultūras dzinulis un mērķis” *Yi-Fu Tuan*

- ❖ Estēt. izpausme cilvēku aptverošajā pasaulē – ainavu plānošana. arhitektūra, interjers, automašīnu dizains, apģērbs, kosmētika, rotaslietas, savstarpējo attiecību maģiskie rituāli (e.g. saderināšanās gredzens un laulības; galda kultūra, t.sk. vīna, tējas kultūra; bērnu ceremonijas u.c. ne-pragmatiskas darbības)...

**Ne-ilgtsp.attīst.
virzošie sociālie
spēki (v.politikas
interesešu sfēras)**

Vlek, 2002
(modificēts)

Kultūra – atomāra vai neviendabīga?

Lai arī simboliem jābūt kopējiem, lai veidotu kultūru, tie tomēr nav obligāti kopēji visiem sociālo grupu locekļiem

- *Subkultūra*: sociālā grupa, kuras simboli / dzīvesveids atšķiras no sabiedrībā dominējošā, “normālā”

"In the interest of cultural diversity, we've hired Jason, here, who owns a number of hip-hop CDs."

“... Viņam (Hakam) nekad nevajadzēja mazgāties, ne uzvilkt tīras drēbes, viņš prata brīnišķīgi lamāties. Īsi sakot, šim zēnam bija viss, kas dzīvi dara skaistu. Tā domāja ikviens notramdīts, ierobežots, labi audzināts zēns Sentpītersbergā” (*M. Tvens “Toma Sojera piedzīvojumi” : 36-37*)

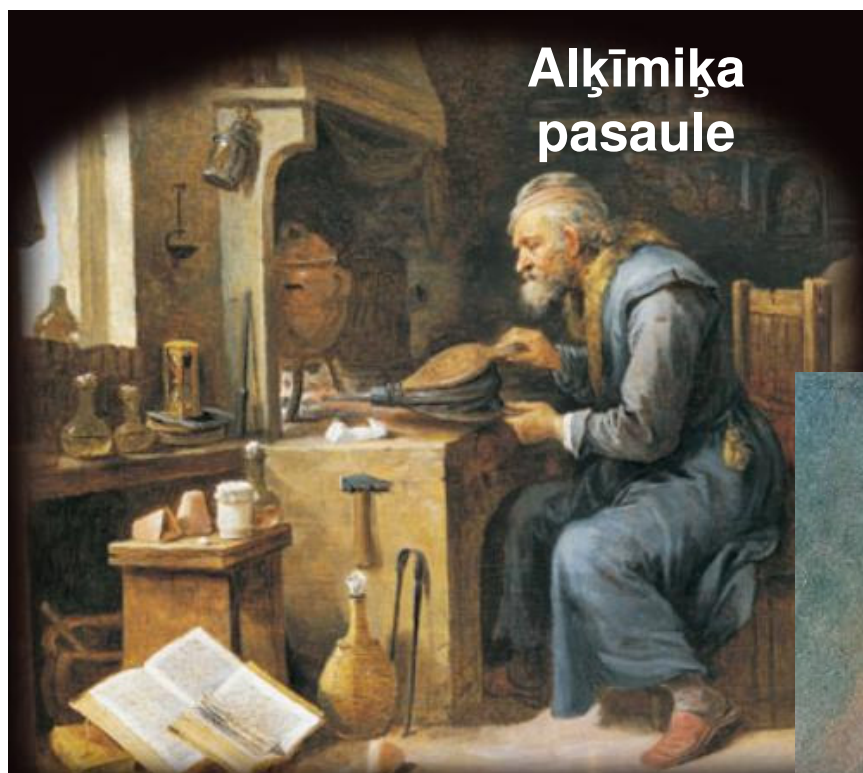
Att.: <http://filipspagnoli.wordpress.com/>

Kultūras daudzveidība → skat.

tis, 2011

70

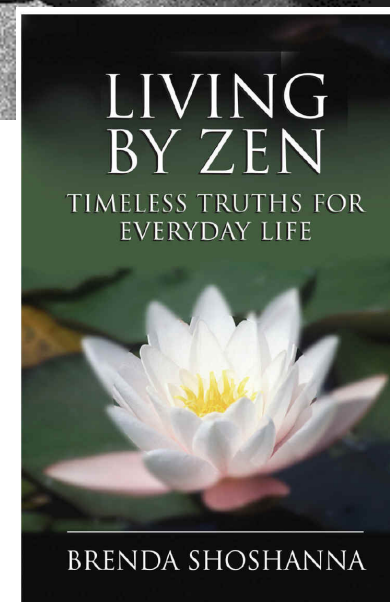
- **Dzīvesveids:** uzvedības modelis, kas atspoguļo personas pasaules uzskatu, vērtības, identitāti; sociālā vide dizainē dzīvesveida izvēles un var arī tās būtiski ierobežot, radot pretrunas ar indivīda vērtībām. Dzīvesveids: vides strukt. \leftrightarrow apziņa

Att.: <http://www.fyndo.com/life.html>
<http://www.answers.com/topic/pavel-korin>
<http://www.celsias.com/>

R. Jūrmalietis, 2011

Dzīvesveids: izpausmju piemēri

Att.: <http://www.wallcoo.net/holiday/>
<http://hlifemedia.com/>
<http://gerrie-thefriendlyghost.blogspot.com/>
<http://a-v-p.tumblr.com/>

Dzīvesveida (tsk. profesijas) determinētā uztveres / domāšanas specifika: kognit.priekšroc. & limiti

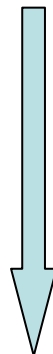

R.J

→→ antropol. literatūrā populārā gadījumanalīze par sniega veidu apzīmējumiem inuitu valodā

☐ Sepīra-Vorfa hipotēze

- **Kultūridentitāte** – piederības izjūta konkrētai kultūras sistēmai (īpaši būtiska etniskā identitāte, t.i. piederība konkrētam etnosam) [formulējums pēc Z.Anspoka, G.Siliņa-Jasjukeviča, 2008]; raksturojama virknē aspektu: teritoriālajā, vēsturiskajā, valodas, reliģiskajā, estētiskajā u.c. un var izpausties tsk. ārēji (apģērbā, tradīcijās, virtuvē u.c... sal. Na šamaņa gadījumanalīzi)

E.Sepīra & B.Vorfa lingvistiskās relativitātes hipotēze: valodas struktūras specifika nosaka uztveri – domāšanu, realitātes izziņu, t.i. dažādās valodās runājoši cilvēki atšķirīgi uztver pasauli (psihotops).
Oriģ.: V. fon Humbolts par valodu kā nācijas gara izpausmi
 Sal. Valoda kā Zīme un kā Simbols

Simbolu sistēmas pakāpeniskā integrācija psihē

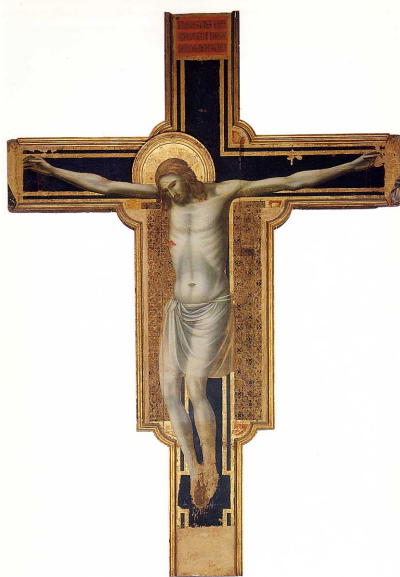
A.Maslova vajadzību hierarhija

Dzīvesveids

Identitāte:
 B.Rasels par morāli un līdzība
 par vīra regulāri pazemoto sievu.

M.Bulgakova
 “Meistara & Margaritas” tulk.
 latv.valodā un
 A.Skaiļa darbu
 tulkojums krievu
 valodā

- **Norma:** rakstīti (piem., normatīvie akti) vai nerakstīti likumi sociālo procesu realizācijai, uzvedības precīzai regulācijai / kontrolei; normas iegūst jēgu konkrētas vērtību sistēmas konceptuālajā ietvarā
 - Norma: kognitīvā disonanse, soc.mijattiec.

Norma : nosakot antisoc. uzved. & psiho-patol.; sods par uzvedību un soda veida izvēle

Norma: komunik.-as & apģērba standarts

R.Jūrmalietis, 2011

Uzved. standarti dzīvnieku pasaulē

Att.: <http://www.artchive.com/>
<http://wapedia.mobi/en/Salute>
<http://www.maniacworld.com/>

VDR ← Vides apziņa kā rūpes par vidi vai personīgajiem finansu resursiem, kompānijas prestižu utml.?

Save up to 50%
or more on your
heating costs with
Econo-Heat
products.

Ministry of
Natural
Resources

Environment
Canada

Environnement
Canada

2000
Canada

Kultūras
neviendabīgums

R.Jūrm

ZĪME - g.k. patvaļīgi izvēlēts, norādošs objekta aizstājējs

- valoda kā zīmju sistēma ← komunikācijas pragmat. dimensija
- vides komunikācijas (dūmi ← uguns; pēdas ← medījums; fotoperiods ← gaidāmās temp. izm.; simptoms ← slimība, etc.)

Kultūras komponentes: simboli

H ūdeņradis
“Nu nekāda līdzība ar ūdeņradi!”

Zīmes jēdzienā nav nekā
noslēpumaina. Tā ir praktisks
rādītājs (Dž.Boldoks)

“Cilvēks ir būtne, kurai raksturīga 1) ķermeņa konstrukcija, kas ļauj pārvietoties stāvus uz divām kājām (bipedālisms), tādējādi atbrīvojot rokas no lokomocijas funkciju veikšanas, un 2) sarežģītas smadzenes, kuras dod iespēju abstraktai domāšanai, simbolu izmantošanai komunikācijās, un kultūras kā dzīves veida attīstīšanai” (Jurmain, Nelson, Turnbough, 1984)

Būtiskākā iezīme:

***Kenneth Burke: humans as
symbol-using animals***

↳ **Dž.Hilmana
iztēles koncepcija**

Simbols - objekta aizstājējs, kas nozīmi / jēgu iegūst kultūrkontekstā; atšķirībā no Zīmes :

“Definīcija mums sniedz visai bezpersonisku informāciju, turpretī **simbols** nodrošina personisku, tiešu pieredzi” (Dž.Boldoks)

Simbolu piemēri:

Millenium vilšanās, pagānu autore Starhawk par 2000 svinēšanu, ķīniešu reflektanti...

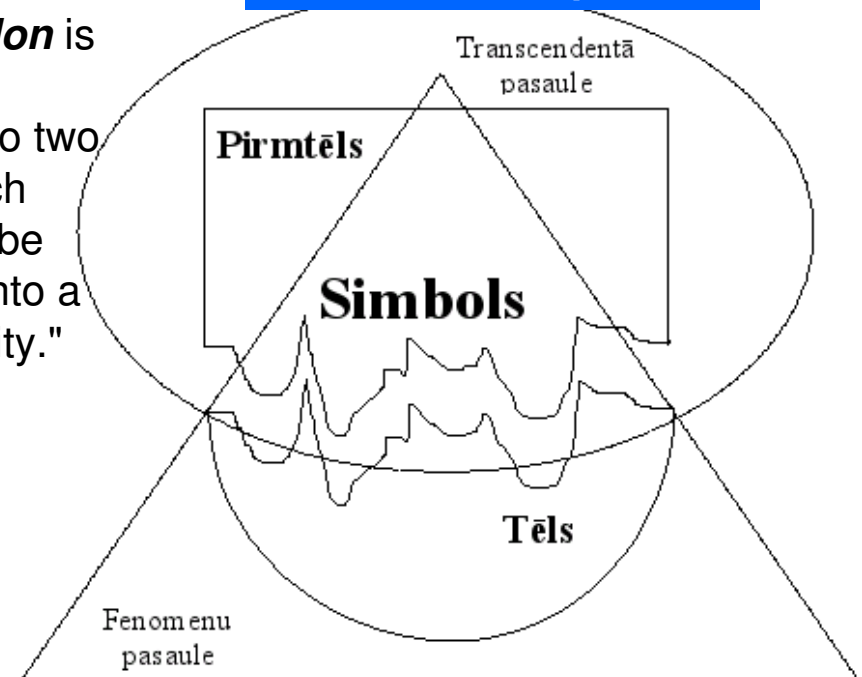
Drakons / čūska kristīgajā kultūrā... čūska-kārdinātāja

Kultūras komponentes: simboli

Lai saprastu simbolu, tas jāizjūt: P.Koelju Maktub, R.Mūks par Meterlinka zilo putnu...

A **symbolon** is an "object broken into two parts which ...want to be reunited into a single entity."

R.Jūrmalietis, 2011 Att.: <http://www.undine.lv/lat/lekcijas/dainis.html>

Simbolu diskomunikācija

“Daudzbalsīgie” (*multi-vocal*) simboli (Victor Turner) - simboli, kuriem iespējama vairāk kā viena interpretācija → avots konflikt-situācijai.

Piemērs:

- Baznīca / reliģ. kā Jēga
- izaicinājums ateist. režīmam
(sal. arī sātanisma kā opozīcijas funkcijas)
- inkvizīcija, liekulība
- memento mori* (kapsēta)

Daudzbalsīgie un
mirušie simboli →

**EXPO 2000
HANNOVER**

Registered Project
of the World Exposition
Germany

Antropo- centrisms

tikai cilvēks ir *patiesa* vērtība: daba tiek saudzēta cilvēka labā - vairums politisko dokumentu (Rio Deklarācija, BD Konvencija) ir antropocentriski. Dabai – tikai *instrumentāla* vērtība (kalpot cilvēkam)

Antrop. reformisms: ekol.krīzes cēlonis nav antrop. kā tāds, bet gan tā tuvredzīga, alkātīgā, ekoloģiski neinformētā forma.

Tehnocentrisms: ekol.problēmas tiešām eksistē, taču (dabas)zinātne spēj tās atrisināt; līdz ar to nav nekāda vajadzība tehnol./industriālās attīstības mazināšanai

Vides skepticisms: Bjørn Lomborg *The Skeptical Environmentalist*: antropogēnās ekol.ietekmes pārspīlējumi, vides datu viltojumi (piem., Klimatgeita) utml. R.Jūrmalietis, 2011

Dabas **vērtību** standarti eiro-amerikāniskajā kultūrā: pamatiedalījums

Att.:

<http://louiskennedy.wordpress.com/>

Sal. arī, piem.,
Ekosist. pakalpojumu
ekonom. vērtības pēc
[http://www.politika.lv/t
emas/16605/](http://www.politika.lv/temas/16605/)

Vērtību maiņa izziņas
procesā – piem.,
savvaļas trušu
miksomatozes
ekol.sekas, tropu
augu farmakol.izpēte

Vērtību klasifikācija

pēc Neil Carter (cit. pēc Ģ.Baranovskis)

- ❑ **instrumentālā** vērtība (*instrumental value*): piemīt, ja objekts kalpo kā līdzeklis kāda vēlmju realizēšanai
- ❑ **piemītoša** vērtība (*inherent value*): piemīt, ja kāds to atzinis, bet nekalpo kā līdzeklis vēlmju realizēšanai - noteiktai personai objekts šķiet vērtība pati par sevi. **Iebildumi:** estēt.vides komerciālā & psih.veselības vērtība, skat. arī ekocentr.
- ❑ **patiesā** vērtība (*intrinsic value*): piemīt neatkarīgi no tā, vai kāds to novērtē

Att.: <http://dir.coolclips.com/>
<http://4ygeca.com/dront.html>
<http://egsc.usgs.gov/isb/pubs/teachers-packets/exploringcaves/animals.html>

R.Jūrmalietis, 2011

Antropo- centrismis

Peter Vardy:

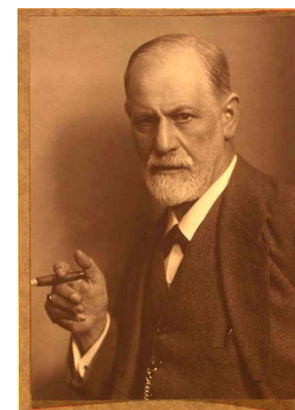
□ **Stiprais A.:** Cilvēks ir Realitātes centrs (**sal. arī solipsisms**) un Viņam ir tiesības tādām būt → →

□ **Vājais A.:** Realitāti var tikai interpretēt humānajā perspektīvā, un šādas realitātes centrā tad cilvēks var arī atrasties.

K.Popera falsifikācija

Linns Vaits:

“Augļojoties un vairojoties! Piepildiet zemi un pakļaujiet (!) sev to un valdiet (!) pār zivīm jūrā un putniem gaisā un visiem dzīvniekiem, kas rāpo pa zemi” (1. Mozus Grāmata, 1:28)

Antropocentrisma argument.:

"We are just an advanced breed of monkey on a minor planet of a very average star. But we can understand the Universe. That makes us something **very special**." Stephen Hawking. *The Black Hole War* Leonard Susskind 2008:433.

Evoluc. psiholoģija:
adaptīvā psihol-ā
pašaizsardzība (tsk.
Z.Freida interpret.)

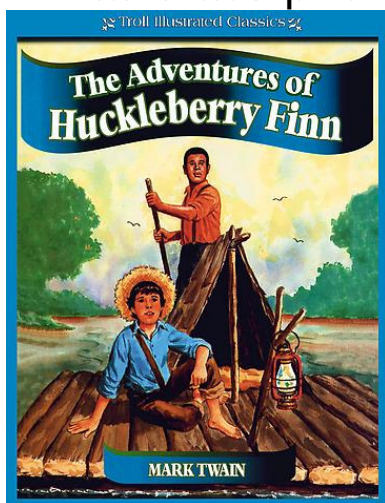
2011

Att.: <http://www.zoosavvy.com/anthropocentrism.html>
<http://www.mercatornet.com/>

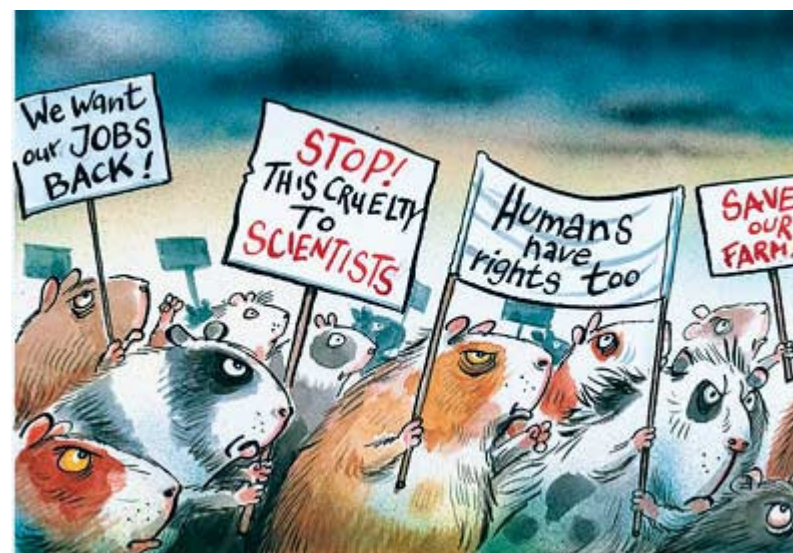
Morālās sabiedrības robežas

- ❑ Sirdsapziņa runāja: “Ko tev nodarījusi nabaga mis Votsona, ka tu varēji pieļaut savu acu priekšā aizbēgt viņas nēģerim

un neteici ne vārda? Ko šī nabaga vecā sieviete tev nodarījusi, ka tu izturies pret viņu tik zemiski?” (M. Tvens “Heklberija Fina piedzīvojumi”: 239)

Att.: <http://www.spoki.lv/>
<http://www.tomeng.ru/>
<http://johanistan.wordpress.com>
<http://ru.abasayyoh.com/>

R. Jūrmalietis, 2011

Dzīvnieku tiesības:
terapeitiskā metafora

82

Biocentrism

Ekocentrism

no cilvēka pragmat. interesēm neatkarīga vērtība piemīt

visām dzīvajām būtnēm

→ **Karlsona estētika: “Kas ir dabisks, tas nav riebīgs”**

ekosistēmām un sugām

→ cilvēka morālais pienākums

Bio- centrism

Biocentrism
un N.Kārtera
vērtības

Att.: <http://www.ipjur.com/blog2/>

R.Margalefa ekoloģija; L.Slobodkins:

“Ekoloģija bez sugas ir kaut kas ļoti pretīgs”

➤ e.g. ekosist.inženieru sugas kā ekosistēmas funkcionālais kodols, flagmaņsugu nozīme dabas aizsardzības mērķorientācijā utml.

Dzīvība iemiesojas konkrētā organismā...

ekosistēmai tikai kā instrument.vērtība organisma f-ju nodrošināšanai vai dzīvības eksistences forma (sal.kvantu fizikas atziņas, meditatīvās saplūsmes ideju utml.)

Dzīvnieku psihes pētījumi, augu psiholoģija → ekotehnol. 2.kognit.līmenis

R.Lanzas kvantu loģikas biocentrism:

A.Einšteina “pele rada Visumu”, antropiskais princips, etc.

R. Jūrmālietis, 2011

- Pārtikas avots (čūskām, zebiekstēm, āpšiem, ērgļiem)
- Mājoklis (alu pūcēm, aizsarg.krupjiem / vardēm & salamandrām, pelēm, kukaiņiem, ...)
- Veģetācijas stimulēšana (augšnes irdināšana, vertikalizācija, sēkļu izplat.)

Kalifornijas zemes vāvere
(*Spermophilus beecheyi*)

Att.: <http://baynature.org/articles/>

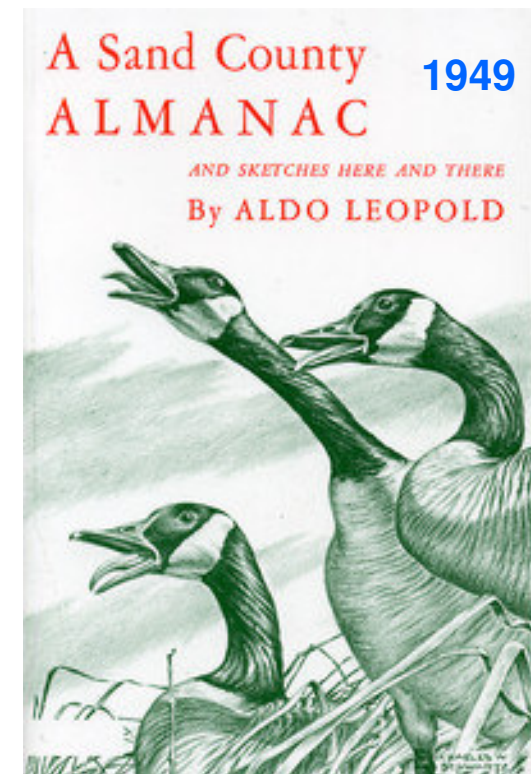
Eko- centrismis

Biosfēriskais egalitārisms – visas dabas patiesā (= ārpus-konteksta) vērtība (*intrinsic value*)

Ekocentr.perspektīva: pārsniedz biocentrisma robežas: cilvēks nav nodalāms no **konteksta** – visas dzīvās & nedzīvās dabas

Aldo Leopolds (1887–1948): “Zemes ētika nozīmē (cilvēku) kopienas robežu paplašināšanu, ietverot augsni, ūdeņus, augus, dzīvniekus... Cilvēks nav zemes iekarotājs, bet tās pilsonis... Pareizs ir jebkas, kas palīdz saglabāt biokopas integritāti, stabilitumu, skaistumu”

R.Jūrmalietis, 2011

Arne Naess (1912–2009): “ar **ekosofiju** es saprotu ekoloģiskās harmonijas jeb līdzsvara filosofiju... Tā nav tikai (ekol.) zinātne... Cilvēks kā vides integrēta daļa un visu organismu līdzvērtība neatkarīgi no to pragmatiskās vērtības”

- Gaijas hipoteze

Meh. zinātnes “novērotājs kas šķirts no objekta” vs Psihol.saplūsme ar objektu (izjūta, t.sk. empatija)

- Zinātnieki: R.Karsona, J.Odums (sistēmisms ekoloģijā), F.Kapra.
- Psihol. / garīgais: L.Vaits (par Asīzes Francisku), Varviks Fokss (transpersonālais psihologs), Džoanna Meisija

Jan analītiskais racionālisms
(„saltais aprēķins” & mehānistiskā zinātne / pasaules uzskats) + ekonomiskā augšana, kas izolē cilvēkus vienu no otra un no dabas → jauna ekol. apziņa

Ekocentrisma kritiķi:
anti-humāna morāle,
kas gatava ziedot
cilvēku neskaidri
definēta “Augstākā
Labuma” vārdā

Ekocentrisms: patiesās vai tomēr instrumentālās (antropocentriskās) vērtības?

Piemēri diskusijai:

- ❑ R.Mūks un eiro-amerikāniskā neo-šamanisma / garīguma “egoisms” (sal. reliģijas psihosociālās funkcijas)
- ❑ S.Švarca paš-transcendence kā psihol. komforta nosacījums. Dzena meditācija kā estētiskas baudas avots
- ❑ Altruisms evolucionārās psiholoģijas interpretācijā
- ❑ Rūpes par dzīvniekiem kā dzīvnieku terapijas forma
- ❑ Ētiskās izvēles dzīvības formu konfrontācijas apstākļos
- ❑ A.Watts: *skin-encapsulated ego*, identitātes saplūsme ar Tumšo lauku utml.
R.Jūrmalietis, 2011

**Mother Teresa
Tormented by
Long, Dark Night
of The Soul**

Nun suffered shocking
50-year spiritual crisis

Aug 24, 2007 6:01 AM CDT

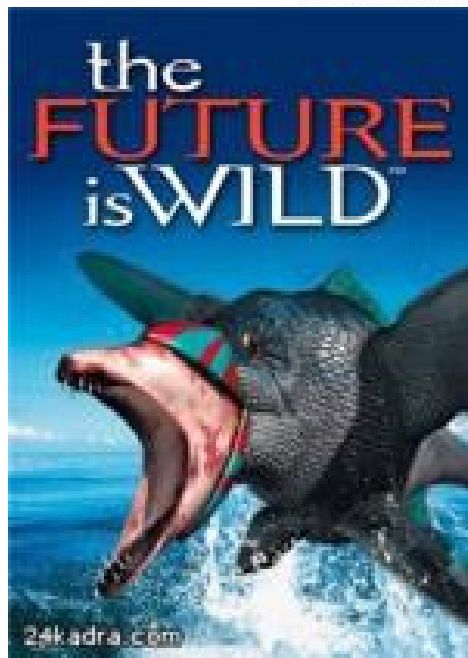

Att.:

<http://www.newser.com/tag/10397/1/mother-teresa.html> <http://www.123rf.com/>

Globālās biodaudzveidības
vēsturiskā dinamika

500 milj.sugu →
10-80 milj.sugu

65 m.g.a. Visu dinozauru un
daudzu jūras organismu
masveida izzušana

205 m.g.a. Jūras organismu masveida
izzušana; arī uz sauszemes

240 m.g.a. Izzūd gandrīz visas
jūras un sauszemes sugas

370 m.g.a. Daudzu jūras bezmugurkaulnieku
un vairuma zivju izzušana

435 m.g.a. Jūras organismu
masveida izzušana

**Līdz ar to, vai pamats satraukumam? Ekosistēmas jau
saglabāsies arī, piem., pēc globāla kodol kara un dzīvība
atjaunosies līdzīgi kā, piem., pēc kembrija perioda
masveida sugu izžušanām... antropocentr.interese?**

Att.: <http://mamont-tv.narod.ru/dokumentaljnje/2/>

“Ekoloģijai un garīgumam
ir fundamentāla sasaiste,
jo dzilā ekoloģiskā apziņa,
galu galā, ir garīga apziņa”
Fritjofs Kapra

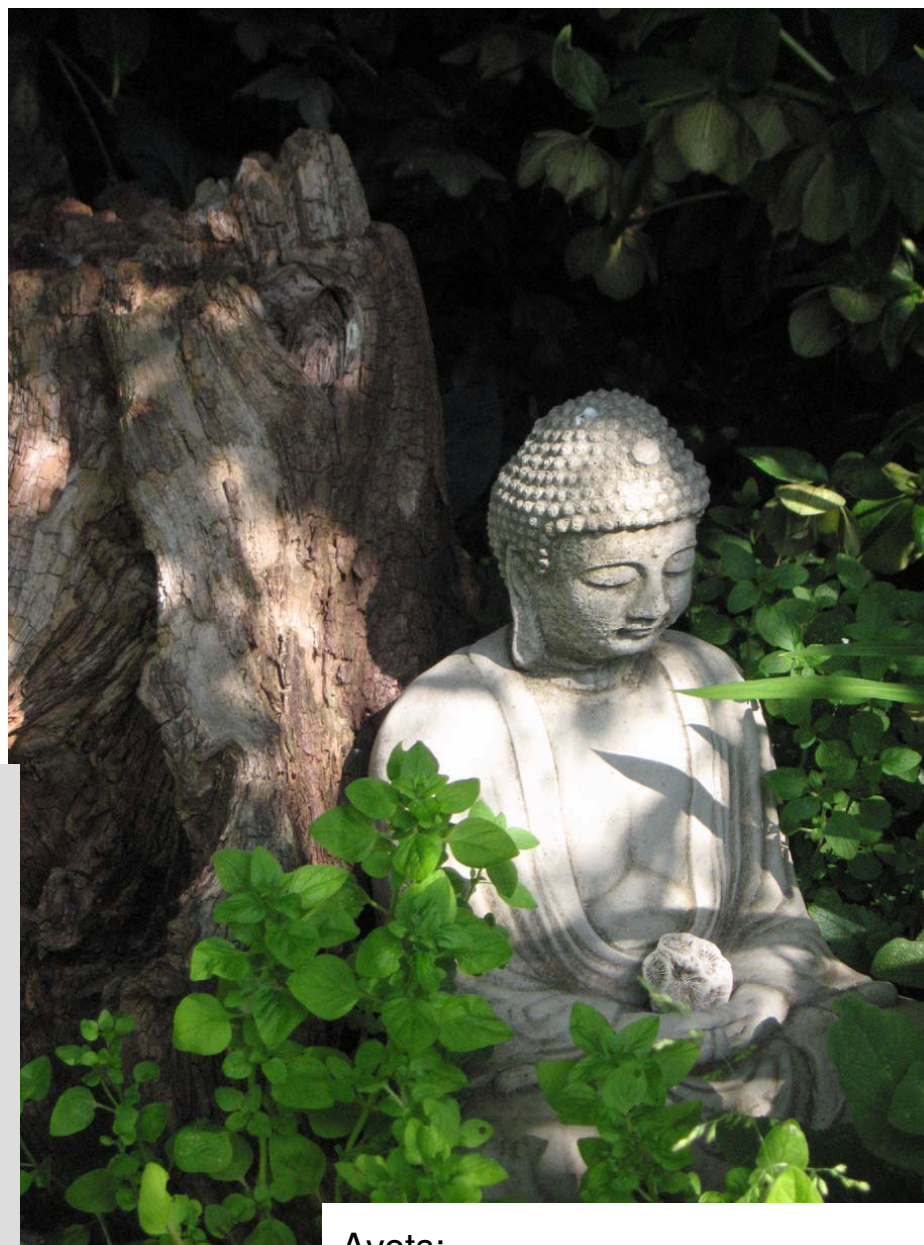
Sal. ekotehnoloģiju
3.kognitīvais līmenis

SIMBOLISKI

**'Father of Biodiversity'
E.O. Wilson**

- ❑ The Harvard professor sees **science and religion** as potential allies for averting the mass extinction of the species being caused by man, as he argues in his latest book, "The Creation: An Appeal to Save Life on Earth".

[Rachel's Democracy & Health News](#) |
September 14, 2006

alietis, 2011

Avots:

<http://philosattva.wordpress.com/2010/02/17/ecosophy-deep-ecology/>

Metafiziski-aksioloģiskie vs pragmatiskie apsvērumi: dabas re-sakralizācija

Nepietiek vienkārši nolemt ierobežot dabas bagātību izmantošanu... ir nepieciešams sadarboties ar dabu, no tās mācīties... Nav nekādas nozīmes sentimentāli apelēt pie cilvēka pienākuma apziņas pret dabisko vidi, jo, izejot no tīri sekulāras un

humānistiskas sistēmas viedokļa, cilvēkam nav ne mazākā iemesla rūpēties par dabas (iz)dzīvošanu. Atbildību par vidi var pilnībā īstenot tikai tad, ja t.s. ekoloģisko krīzi saprot kā būtiski **teoloģisku krīzi**, t.i., kad attieksme starp cilvēku un dabu iegūst metafizisku dimensiju. Šāds skatījums savukārt nav šķirams no pieņēmuma (vai ticības), ka pasaule nav vienkārši “vide”, kurā cilvēks ir nejauši iesviests, bet – ka tā ir Dieva izredzēta vieta, kurā katrai dzīvības formai ir sava īpaša vērtība un kurā cilvēks spēlē priesteru lomu (R.Mūks “Dieva pērtiķa zīmē”, 59. lpp.)

Vides apziņa:
religiskā
dimensija

Dziļā Ekoloģija

- **Seklā ekoloģija (*Shallow Ecology*):** Rūpes par piesārņojumu un dabas resursu izsmelšanu.
- **Vidēji dziļā ekoloģija (*Intermediate-Depth Ecology*):** Analogija Zeme-kosmosa kuģis.
- **Dziļā ekoloģija (*Deep Ecology*):** Biovienlīdzība (bioequality) – ētiski, cilvēki nav svarīgāki kā citas dzīvības formas, un nav fundamentāli atšķirīgi un nodalīti no tām.

Interpret. pēc Oskamp
& Schultz, 1998

Vides ētikas nostādņu tipoloģija,

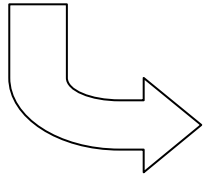
pēc Benson & Roe, 2007, modif.

Kopsavilkums

Antropocentriskais		Ne-antropocentriskais	
Egocentriskais	Homocentriskais	Biocentriskais	Ekocentriskais
Labs indivīdam → labs sabiedrībai <i>Laissez-fair</i> (valsts min. iejaukš.ekonomikā)	Soc.taisnīgums: labums vairumam Dabas pārvaldība cilvēka interesēs	Morālā sabiedrība =	
		organismi	ekosistēmas
Klasiskā ekonomika, kapitālisms	Marksisms, eko- sociālisms, “seklā” ekoloģija	Bioētika, bio- egalitārisms, ētiskais ekstension.	Dziļā ekoloģija, Gaija, zemes ētika
Tomass Hobss (<i>soc.kontrakts</i>), Tomass Maltuss	Murrejs Bukčins, Barijs Komoners	Alberts Šveicers, Roberts Lanza, Pīters Singers (<i>bioēt.filosof.</i>)	Aldo Leopolds, Arne Ness

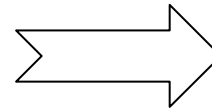
VIDES FILOSOFIJA

Pēc *David Kronlid & Piotr Skubala*, 2003

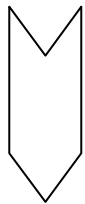

VIDES ĒTIKA

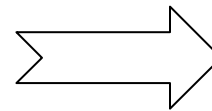
Attiecības starp cilvēci un dabu: daba kā vērtība, un šīs vērtības atzīšanas praktiskās sekas.

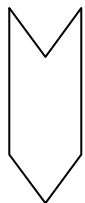
- ❖ antropocentrisms
- ❖ biocentrisms
- ❖ ekocentrisms

RADIKĀLA EKOFILOSOFIJA

- ❖ dziļā ekoloģija
- ❖ sociālā ekoloģija
- ❖ ekofeminisms

EKOTEOLOĢIJA

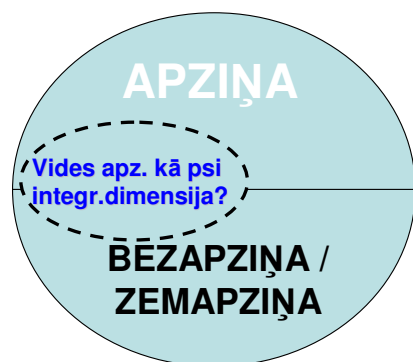
Kristietība kā vidi degradējošu vērtību avots: diskusijas saasināšanās pēc Linna Vaita raksta "The Historical Roots of Our Ecological Crisis" (1967).

Asīzes Francisks kā ekoteoloģijas simbols.

Pjērs Teijārs de Šardēns R.Jūrmalietis, 2011

RADIKĀLA EKOFILOSOFIJA

Ekoloģiskās krīzes saknes meklējamas ne tik daudz cilvēku faktiskajā, ikdienā vērojamajā uzvedībā (sekas!), cik fona apstākļos – pasaules uzskatos, sociālajās struktūrās; tieši šajā psiho-sociālajā sfērā ir nepieciešama revolūcija.

❖ dziļā ekoloģija

❖ sociālā ekoloģija

Murray Bookchin (1970-tie): ekol. problēmas sakņojas cilvēku savstarpējās attiecībās nevis cilvēka psihol. saiknes ar dabu zudumā (sal. dziļā ekol.). Pārtraucot dominēšanu cilvēku sabiedrībā (hierarhija → soc. vienlīdzība & brīvība), tiks pārtraukta arī dominēšana pār dabu.

Bukčins – radikāls anti-kapitālists & anti-globālists, nostājās pret Dziļo ekoloģiju.

❖ ekofeminisms

Francoise D'Eaubonne (1974): sievietēm jāvada ekol. revolūciju Zemes glābšanai. Kustība daudzveidīga un skar visdažādākās R-u kultūras dzīves sfēras (Iņ-Jan); centrālā ideja - dominēšanas pār dabu un dominēšanas pār sievieti paralelizācija.

Vērtības / attieksmes vs uzvedība

Piemēri

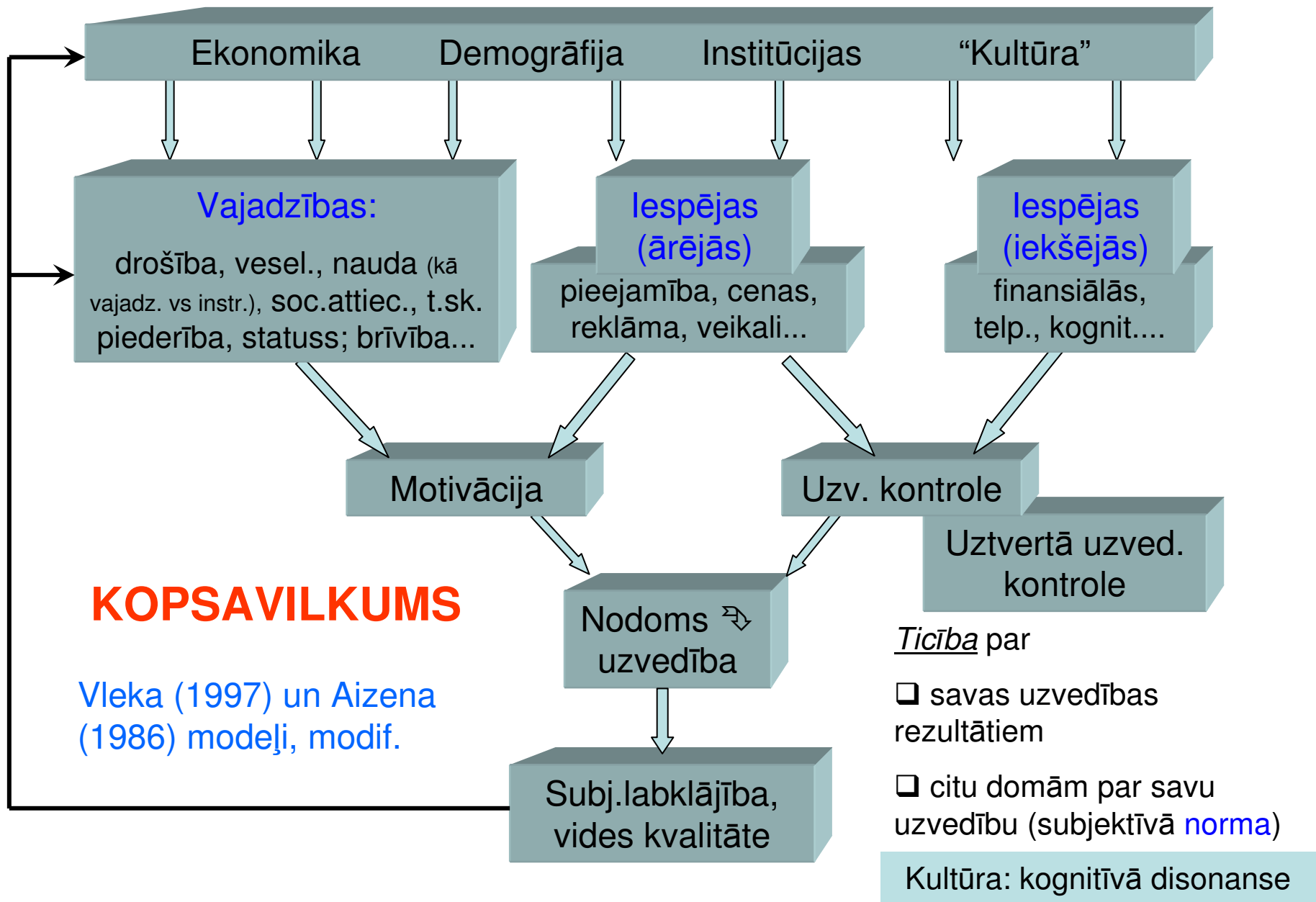
Vērtības → uzvedība: iekšējie un ārējie šķēršļi

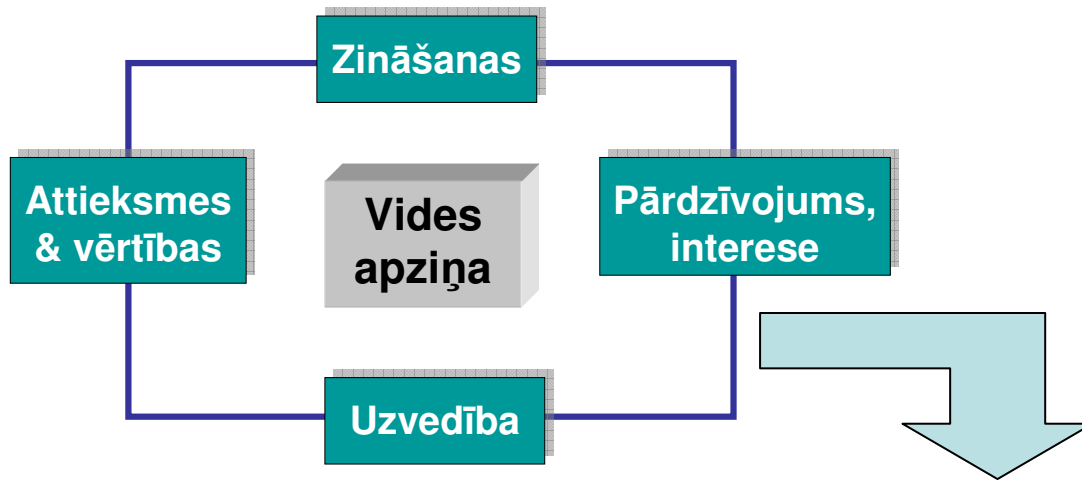
Pastāv distance starp kultūru veidojošo simbolu sistēmu un konkrētu sociālo uzvedību

R.Jūrmalietis, 2011

Att.: <http://www.hotelmaiija.lv/img/map.jpg>
<http://niahd.wm.edu/>

➤ **Veselības psiholoģija**

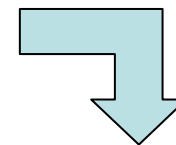
➤ **Ekotehnoloģija**

➤ **Reklāmpsiholoģija**

➤ **Kultūrpsiholoģija /
sociālantropoloģija**

➤ **Vides psiholoģija**

u.c.

"Environmental psychology studies the interactions and relations between people and their environments."

(Oskamp & Schultz, 1998, p. 206)

- Saknes: sociālā psiholoģija
- Interdisciplināritāte, e.g., saikne ar antropoloģiju, socioloģiju, estētiku, arhitektūru, pilsētplānošanu

Att.:

<http://faculty.knox.edu/fmcandre/enviroresearch.html>

Vides psiholoģija

> tradicionālās psihol. apakšdisciplīna

> zinātnes disciplīna

Vides zinātnes definīcijas pamats

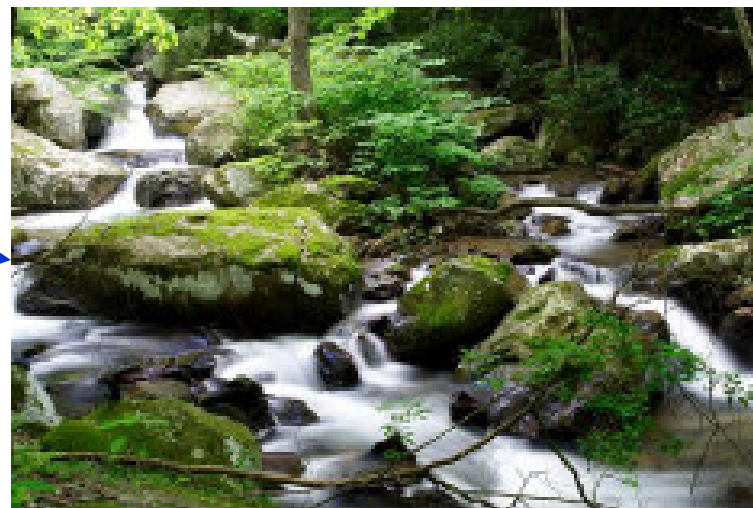
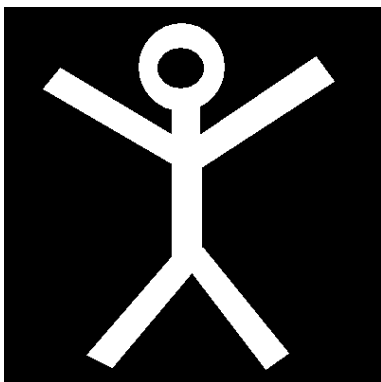
ir interdisciplīna, kas pēta cilvēka un tā multidimensionālās vides mijattiecību psiholoģiskos aspektus šo mijattiecību harmonizācijas nolūkos

(Jūrmalietis, 1998)

Uzsvars uz apziņu kā cilvēka un tā vides mijiedarbību starpnieku

Vides ētika: labums gan cilvēkam, gan arī dabai kā pašvērtībai (t.i. ≠ cilvēka videi)

Vides psiholoģijas
interesešu vides

Avots: Neil, 2008

R.Jūrmalietis, 2011

Vides psiholoģijas mērķis:

Cilvēka-vides mijattiecību
harmonizācija

- pielāgojot vidi cilvēkam
(vides dizains)
- pielāgojot cilvēku videi
(izglītība, meditācija,
endokrīnā psi.)

VP-as koncept. pamats:

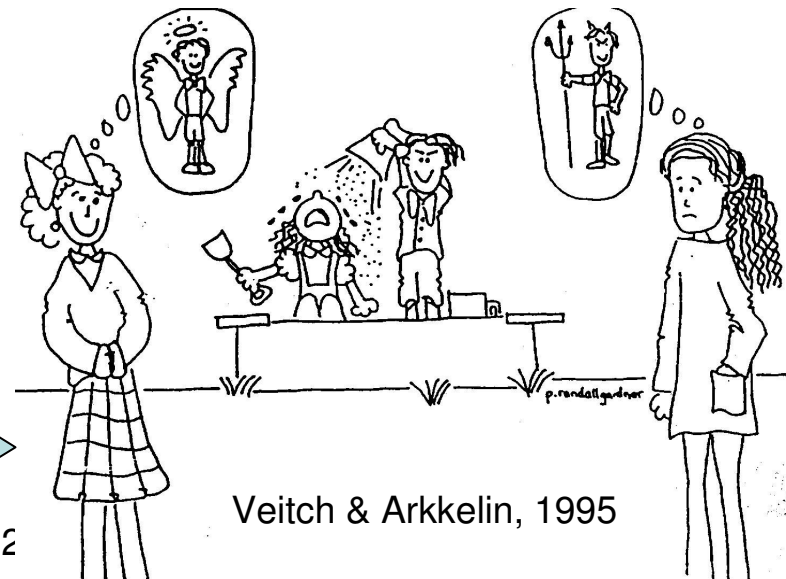
$$B = f(P, E) \longrightarrow$$

R. Jūrmalietis, 2

Att.:
<http://blog.faboverfifty.com/2010/06/01/a-devotee-of-discipline/>

“Zobu sakodis, realizēju
pareizo izvēli?”

Veitch & Arkkelin, 1995

- “We shape our buildings and our buildings shape us”
- Churchill

Kultūrtradīcijas → specifisku ekosistēmu veidošana

Kultūras daudzveidība

➤ uztveres / domāšanas un uzvedības modeļu, kā arī antropogēnās vides daudzveidība, t.sk. dažādība valodā, mākslā, reliģijā, arhitektūrā, zemes izmantošanā, pārtikas ražošanā un patērēšanā, valsts pārvaldē utt.

Dzīvžogi kā UK kultūrvides elements, to ekol. funkcijas

Sal. arī iepriekš par Atomārās kultūras ideju, etc.

Att.:
http://www.ocol-clo.gc.ca/html/ar_ra_2005_06_8_e.php
<http://www.cpre.org.uk/campaigns/landscape/hedgerows>

Lauku sētas tradicionālais dizains: meža mozaīka, dīķis, stārķa ligzda, dārza bagātināta biodaudzveidība, etc.

Vides apziņa un tradīciju kultūra: vīngliemeži, lapegles, ūdens hiacinte, purva un sarkanausu bruņurupucis...

Tradīcija

Diskusijai sal. vīngliemeži,
Kanādas egle (hemloks),
Sosnovska latvānis utml. ?

Taurgovis

Konik
zirgs

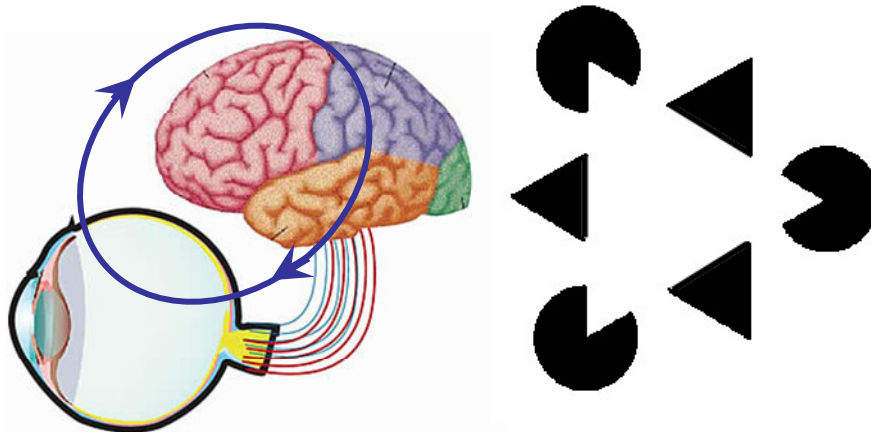
Aizstājēji izzudušajiem:

- Tauris (*Bos primigenius*), mājas liellopu priekštecis
- Tarpāns (*Equus ferus ferus*), Eirāzijas savvaļas zirgs

ĶNP: taurgovis zāli noplūc, savukārt zirgi - zemu nograuž; zāle tiek izēsta nevienmērīgi (*patches*)

Att.: <http://www.diena.lv/>
<http://www.mentalfloss.com/blogs/archives/25266>
<http://img229.imageshack.us/i/weroniquect5.jpg/>

Cirkulārās uztveres koncepcijas kā vides psiholoģijas un vides apziņas attīstības stūrakmens

Att.: http://jgprimelink.com/press/?page_id=4

Integrācija: pasaules uzskats, vērtības, simbolu sistēma, psihotops, kultūridentitāte, sociālā konstrukcija, motivācija, dzīvesveids utml.

William Treval Powers`a inovatīvā pamatatziņa ir maldinoši vienkārša un krasi atšķiras no cilvēka uzvedības tradic. interpretācijām:

„Mūsu uztvere ir vienīgā realitāte, kura mums pieejama, un visu mūsu darbību pamatmērķis ir kontrolēt tieši šo uztverto pasauli”

Izvilks no grāmatas W.T.Powers. *Behavior: The Control of Perception* anotācijas

Intra-paradigmatiskās adaptācijas un K.Bostoks par psiholoģijas misiju

Att.: <http://www.brain-injury-online.com/brain-injury-caged-bird.html>

(pēc Bell et al., 1990)

